

လွိုင်တော်  
Loikaw

မြစ်ကြီးနား  
Myitkyina

ဘားအံ  
Hpa An

ကျောင်းပညာရေးနှင့် ပဋိပက္ခ  
 မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားပညာရေးနှင့်  
 မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားရေးအခြေအနေ  
 အက်ရှ်လေဆောက်သ်နှင့် မာရီလော  
 မူဝါဒရေးရာဆွေးနွေးချက်စာတမ်းငယ် အမှတ် (၁၅)

ရန်ကုန်  
Yangon

နေပြည်တော်  
Naypyitaw

မန္တလေး  
Mandalay

မြောက်ဦး  
Myauk-U

ထားဝယ်  
Dawei



**The Asia Foundation**  
Improving Lives, Expanding Opportunities



**USAID**  
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ကျောင်းပညာရေးနှင့် ပဋိပက္ခ  
မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားပညာရေးနှင့်  
မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားရေးအခြေအနေ

အက်ရှ်လေဆောက်သ်နှင့် မာရီလော

မူဝါဒရေးရာဆွေးနွေးချက်စာတမ်းငယ်  
အမှတ် (၁၅)

ဖေဖော်ဝါရီလ၊ ၂၀၁၆

ယခုမူဝါဒရေးရာ ဆွေးနွေးချက်စာတမ်းငယ်သည် ကျောင်းပညာရေးနှင့် ပဋိပက္ခ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားပညာရေးနှင့် မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားရေးအခြေအနေ၊ အက်ရှ်လေဆောက်သ်နှင့် မာရီလောတို့၏ မူရင်းသုတေသန စာစောင်အား အနှစ်ချုပ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မူရင်းသုတေသန စာစောင်ကို ဖော်ပြပါ ဝက်ဆိုက်ဒ်လင့်တွင် ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်ပါသည်။ <http://asiafoundation.org/publication/schooling-and-conflict-ethnic-education-and-mother-tongue-based-teaching-in-myanmar-burmese/>

ရည်ညွှန်းကိုးကား- အက်ရှ်လေဆောက်သ်နှင့် မာရီလော (ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆) တို့၏ ကျောင်းပညာရေးနှင့် ပဋိပက္ခ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားပညာရေးနှင့် မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြုသင်ကြားရေးအခြေအနေ၊ အာရှဖောင်ဒေးရှင်းနှင့် USAID

## တစ်။ နိဒါန်း

မူဝါဒရေးရာဆွေးနွေးချက်စာတမ်းငယ်တွင် အမျိုးသားပညာရေးပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့် နယ်စပ်နိုင်ငံရေးအကူးအပြောင်း အရေးကြီးအခက်အခဲ နှစ်ချက်ကို အဓိကထား တင်ပြထားသည်။ အစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများက ဖွင့်လှစ်ထားသော ကျောင်းများတွင် မိခင်ဘာသာစကား အခြေပြုသင်ကြားရေး (MTB teaching) နှင့် အစိုးရကျောင်းမဟုတ်သော ကျောင်းများအကြောင်းနှင့် အစိုးရ၏ စီမံခန့်ခွဲမှုအောက်မှ ကျောင်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက် ကိုင်များ စီမံခန့်ခွဲနေသည့် ကျောင်းများအကြား ဆက်စပ်နေမှုများ အကြောင်းများကို အဓိကလေ့လာထားပါသည်။<sup>၁</sup> 'တိုင်းရင်းသား ပညာရေး' (ethnic education) ဟုဆိုရာတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အကျိုးသက်ဆိုင်သူများဖြစ်သော အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (EAGs) မှ အကောင်အထည် ဖော်သည့် သင်ကြားရေးကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မိခင်ဘာသာစကား အခြေပြုသင်ကြားရေးဆိုသည်မှာကလေးငယ်၏ပထမဘာသာစကား (L1) ဖြင့် သင်ကြားပြီး တစ်စနစ် ဒုတိယဘာသာစကား (L2) သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားဘာသာစကားဖြင့် ကူးပြောင်းသင်ကြားခြင်းဖြစ်သည်။

ဤမူဝါဒရေးရာဆွေးနွေးချက်စာတမ်းသည် ကချင်ပြည်နယ်နှင့် မွန် ပြည်နယ်မှ အခြေအနေများကို အဓိက အခြေပြုဖော်ပြထားသည်။ အနီးနားမှ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၊ ကရင်ဒေသများနှင့် အခြားအရပ်အသီးသီးမှ အခြေအနေအချို့ကိုလည်း တင်ပြထားသည်။ ကချင်နှင့် မွန်ကို အဓိကထားလေ့လာခြင်းဖြင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှု ပြုလုပ်ခဲ့သည့် အဖွဲ့များ၏ အခင်းအကျင်းနှစ်ရပ်ကို လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ အဓိက တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များဖြစ် သော ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ (KIO) သည် ၁၉၉၄ ခုနှစ်၊ မွန်ပြည်သစ် ပါတီ (NMSP) သည် ၁၉၉၅ ခုနှစ် မြန်မာအစိုးရ (စစ်အစိုးရခေတ်) တွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် KIO နှင့် သဘောတူညီထားချက် ပျက်ပြယ်သွားပြီး လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ တကျော့ပြန်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီပေါ် နိုင်ငံရေးဖိအား အများအပြားရှိနေသည့်တိုင် သဘောတူညီချက်ကတော့ တည်တံ့ နေဆဲဖြစ်သည်။ စာတမ်း အဓိကလေ့လာသည့် အပိုင်းပေါ်မူတည်ကာ မတူညီသည့် အခြေအနေ ၂ ရပ်တွင် ထိန်းချုပ်နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (controlled comparison) ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။

စစ်အစိုးရသည် အာဏာသိမ်းယူခဲ့ပြီး ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၁ အတွင်း ဗမာလူမျိုးအား အဓိကတိုင်းရင်းသားအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ ထို အချိန်ကာလအပိုင်းအခြားအတွင်း ဗမာစကားသည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများအတွက် တစ်ခုတည်းသော ဘာသာစကား ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဗမာမူသွတ်သွင်း/ ပြုခြင်းသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ခေါင်းဆောင်ပိုင်း၏ အဓိကမကျေနပ်မှုများတွင် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ် သည်။ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ ဘာသာစကားများသည် ဖိနှိပ်ခံ၊ ချောင်ထိုးခံခဲ့ရသည်။ လူနည်းစုအသိုင်းအဝိုင်းကို စစ်အာဏာလွှမ်း သည့် ဗဟိုအစိုးရ၏အာဏာ ခုခံရန်အတွက် စုစည်းမှုများဖြစ်စေခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့အကြာဆုံး လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည်။

EAGs နှင့် တိုင်းရင်းသားရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းမှ တိုင်းရင်းသားများ၏ မိခင်ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မိရိုးဖလာအစဉ်အလာများကို သင်ကြားခြင်းဖြင့် ဗမာမူသွတ်သွင်း/ ပြုခြင်း မူဝါဒအခက်အခဲကို ဖြေရှင်းရန် မိခင်ဘာသာသင်ကြားမှု ပညာရေးစနစ်ကို စတင်ခဲ့သည်။ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းအရ မွန်၊ ကရင်နှင့် ကချင် ပညာရေးအဖွဲ့ အစည်းများသည် ရာစုနှစ်ထက်ဝက်ကျော်ခန့် မတူညီသော EAG အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ဝန်ဆောင်မှုစနစ်ကို တိုင်းပြည်ပညာရေးစနစ်၏ အပြင်ဘက်မှ လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။

ယခု မူဝါဒရေးရာဆွေးနွေးချက် စာတမ်းငယ်သည် မိခင်ဘာသာစကား အခြေပြုပညာရေး အဓိကအခက်အခဲနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ကလေးအားလုံး တန်းတူညီပညာရေးနှင့် မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားနည်းကို ထောက်ပံ့ပေးမှုနည်းလမ်းအား စူးစမ်းလေ့လာထား သည်။ အခြေခံပညာရေး (မူလတန်း) ကို အာရုံစိုက်ဖော်ပြထားပြီး အဆင့်မြင့်ပညာရေး၊ သက်ကြီးပညာရေး၊ ဆရာမသင်ကြားမှုပုံစံနှင့် အောင်စာရင်းအကြောင်းများကို ဖော်ပြထားခြင်း မပါရှိပါ။ သို့သော် လည်း မြန်မာနိုင်ငံမှ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် အခြားအိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ ရွှေ့ပြောင်းသူများ၏ ပညာရေးအခြေအနေအား တင်ပြခြင်းမရှိပါ။

<sup>၁</sup> နိုင်ငံကို ရည်ညွှန်းသည့်အခါတွင် မြန်မာ (၁၉၈၈ ခုနှစ်မတိုင်မှီ စစ်အစိုးရသည် နိုင်ငံအမည်ကို ဗမာမှ မြန်မာသို့ပြောင်းလဲခဲ့သည်။) ဟုသုံးနှုန်းပါသည်။ ဗမာသည် လူများစု ဗမာလူမျိုးနှင့် ဗမာစကားကို ရည်ညွှန်းသည့်အခါတွင် အသုံးပြုပါသည်။



# နှစ်။ ။ နောက်ခံအခင်းအကျင်း

## ၂.၁။ မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားပညာရေး

၁၉၄၀ နှစ်များနောက်ပိုင်းမှစပြီး မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြုပညာရေးသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နာတာရှည် လက်နက်ကိုင် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခများ၊ နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းကြားမှ ပြဿနာများ၏ အရင်းအမြစ်တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အနိမ့်ဆုံးအဆင့်တောင်းဆိုမှုအနေဖြင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများသည် ကျောင်းများ (အထူးသဖြင့် အစိုးရကျောင်းများ) တွင် လူနည်းစုဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားရန် တောင်းဆိုသည်။ ပြင်းထန်သည့် ရပ်တည်ချက်များအဖြစ် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားရန် တောင်းဆိုသည်။ (အနည်းဆုံးအနေဖြင့် မူလတန်းအဆင့်)

ဘာသာစကားမူဝါဒများသည် ကျောင်းများတွင် သင်ကြားခြင်း၊ ပညာပေးခြင်းများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်မဟုတ်ပါ။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၊ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုအမျိုးမျိုးဖြင့် စုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြားတွင် ယင်းကိစ္စသည် (လက်နက်ကိုင်) ပဋိပက္ခအပါအဝင် ပြဿနာများ ဖြစ်စေတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံအာဏာပိုင်များအနေဖြင့် လူနည်းစုဘာသာစကားများ၊ တိုင်းရင်းသားဖြစ်တည်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းသည် ကွဲပြားမှုများ ပိုအားကောင်းလာစေမည်ဟု စိုးရိမ်ကြသည်။ အစိုးရနှင့် အစိုးရနှင့်သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသည့် ပညာရေးစနစ်များသည် အမျိုးသား လက္ခဏာတစ်ရပ် ထူထောင်ရန်ကဲ့သို့သော ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ဘာသာစကားမူဝါဒကို နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် အသုံးပြုကြသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အရေအတွက်နည်းသည့် လူနည်းစုအုပ်စုများအပါအဝင် အခြားလူမျိုးများအပေါ် ခွဲခြားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပြီး မကျေနပ်မှု၊ ခုခံမှုနှင့် ပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်သည်။ ပညာရေးနှင့် ဘာသာစကားအသုံးချမှုများသည် ယင်းကိစ္စများတွင် တစ်ပါတည်း တွဲလျက်ရှိပြီး လူများစုနှင့် လူနည်းစု အုပ်စုများကြား ပဋိပက္ခများကိုပင် ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည်။

### မွန်

အစိုးရနှင့် NMSP ကြားမှ ပဋိပက္ခသည် ၁၉၄၈ လွတ်လပ်ရေးကာလမှ စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး နောက်ပိုင်းတွင်လည်း ပဋိပက္ခပေါ်မူတည်၍ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခက်အခဲများ ဖြေရှင်းရန် ကျန်နေခဲ့သည်။ (၂၀၁၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အစိုးရသစ်နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို ပြန်လည်အတည်ပြုခဲ့သည်။)

၁၉၇၂ ခုနှစ်တွင် NMSP ဗဟိုပညာရေးဌာနကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ စမ်းသပ်ဆဲ ကျောင်းစနစ်ကို ၁၉၉၂ တွင် မွန်အမျိုးသား ပညာရေး ကော်မတီ ဖွဲ့စည်းခြင်း Mon National Education Committee (MNEC)<sup>၂</sup> ပထမဆုံး မွန်အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်းဖွင့်ခြင်းနှင့် အတူ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ် မွန်ပြည်သစ် ပါတီနှင့် နဝတ တို့ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ပြုလုပ်သည့်အချိန်တွင် မွန်အမျိုးသားကျောင်းစနစ်တွင် ကျောင်းပေါင်း ၇၆ ကျောင်း (အထက်တန်းကျောင်း ၁ ကျောင်းအပါအဝင်) ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ ကျောင်းအများစုမှာ NMSP လွတ်မြောက်နယ်မြေများ (၁၉၉၅ ဇွန် နောက်ပိုင်းတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး နယ်မြေများအဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။) နှင့် မွန်စစ်ပြေးဒုက္ခသည်စခန်းကြီး ၃ ခု တွင်ရှိသည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကြောင့် အစိုးရထိန်းချုပ်နေရာများတွင် မွန်ပညာရေးစနစ်ကို ဖြန့်ကျက်နိုင်ခဲ့သည်။ မွန်အမျိုးသားကျောင်း ၃ ပုံ ၂ ပုံမှာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဒေသ ပြင်ပတွင် ဖွင့်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် MNEC သည် မွန်အမျိုးသားကျောင်း ၁၄၂ ကျောင်းနှင့် ကျောင်းသားပေါင်း ၃၀,၀၀၀ နီးပါး တက်ရောက်ခဲ့သည်။

၁၉၉၀ နှစ်လည်များမှ စတင်ပြီး ပေါင်းစပ်ကျောင်းများ၏ သင်ရိုးများတွင် မွန်ဘာသာစကား ထည့်သွင်းသင်ကြားလာခဲ့ပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ကျောင်းပေါင်း ၁၀၀ ကျော်ရှိသည်။ အစိုးရစရိတ်ဖြင့် လည်ပတ်သည့် ကျောင်းများဖြစ်ပြီး MNEC က ဆရာ တစ်ဦး သို့မဟုတ် ဆရာများ (ပုံမှန်အားဖြင့် ငွေကြေးပံ့ပိုးလေ့ရှိသည်။) ပံ့ပိုးသည်။ သင်ရိုးတွင် အခြားပေါင်းစပ်မှုများ ပြုလုပ်သည်။ အထူးသဖြင့် သမိုင်းသင်ခန်းစာများ ထည့်သွင်းသည်။ ကျေးရွာ၊ မြို့နယ်၊ ခရိုင်အလိုက် အစိုးရနှင့် အစိုးရနှင့်သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသော ပညာရေးစနစ်များ၏ ဆက်ဆံရေးမှာ ကွဲပြားသည်။ အများအားဖြင့် ခရိုင်၊ မြို့နယ်၊ ကျေးရွာအဆင့်များတွင် မွန်နှင့် အစိုးရပညာရေးအာဏာပိုင်များ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ခင်မင်မှုပေါ်တွင် အခြေပြုသည်။

### ကရင်

၁၉၄၈ ခုနှစ် လွတ်လပ်ရေးရသည့်အချိန်တွင် ကရင်အမျိုးသားရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် ကောင်းစွာစုစည်းမိပြီး မြေအောက်လှုပ်ရှားမှုကို ၁၉၄၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် စတင်ခဲ့သည်။ ကရင်အမျိုးသားနှင့် အစိုးရလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲသည့်အခါမှသာ ရပ်တန့်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှု နောက်ပိုင်း ကရင်နှင့် အခြားလူနည်းစုဘာသာစကား အသုံးချမှုများကို နှိပ်ကွပ်ခဲ့ပြီး အစိုးရကျောင်းများလည်း ပါဝင်သည်။ ကရင်အများစု နေထိုင်သည့်နေရာများမှာ ပညာရေးစနစ်များမှာ ထွေလာသောင်းပြောင်းစုစည်းနေသည့် အသိုင်းအဝိုင်းပေါ်လိုက်ပြီး အမျိုးမျိုးကွဲပြားသည်။ ကျောင်း အများစုသည် ရပ်ရွာမှ ကိုယ်ထက်ကိုယ်ထကျောင်းများဖြစ်ကြပြီး အခြားပြင်ပအထောက်အပံ့များလည်း ရှိသည်။<sup>၃</sup>

<sup>၂</sup> Ashley South, *Mon Nationalism and Civil War in Burma: The Golden Sheldrake* (2003; reprint London: Routledge Curzon, 2005)  
<sup>၃</sup> ကရင်ဘာသာစကားသည် စီနို - ဝီဘက်တန်မှ ဝိဗက်တို - ဘားမင်း အုပ်စုတွင်ပါဝင်သည်။ ကရင်ဘာသာစကားမျိုးကွဲ ၁၂ ခုရှိပြီး အများစုမှာ စကော (တောင်ပေါ်ဒေသနေ၊ ခရစ်ယာန်အသိုင်းအဝိုင်း) နှင့် ပိုး ( မြေပြန့်နေ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာအသိုင်းအဝိုင်း) ကို အသုံးပြုသည်။ ကရင်လူဦးရေပမာဏကို အတိအကျမသိရပါ။ ကိုလိုနီခေတ်နောက်ပိုင်းတွင်

ကျောင်းအများစုကို ရပ်ရွာက ထူထောင်ဖွင့်လှစ်ပြီး ပြင်ပအကူအညီ ရရှိမှုမှာလည်း တစ်ကျောင်းနှင့်တစ်ကျောင်း ကွဲပြားသည်။ အစိုးရ ထိန်းချုပ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသတွင် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း အခြေအနေများနည်းတူ ကလေးအများစုမှာ အစိုးရကျောင်းသို့ တက် ရောက်ခွင့်ရကြသည်။ ကရင်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဖွဲ့များ (ဥပမာ KNU) ထိန်းချုပ်သည့်နေရာများတွင် အရပ်သားပြည်သူများအတွက် တည်ငြိမ်မှု အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိရှိသည်။ အစိုးရဆောက်လုပ် သည့် ကျောင်းအချို့ရှိပြီး အစိုးရသင်ရိုးကို အသုံးပြုသည်။ ထိုကျောင်း များတွင် ဗမာစကားဖြင့် အဓိကသင်ကြားပြီး ကရင်ဘာသာစကားကို ကျောင်းချိန်ပြင်ပနှင့် နွေရာသီကျောင်းပိတ်ရက်များတွင် မကြာခဏ သင်ကြားပေးသည်။

KNU ထိန်းချုပ်ရာဒေသများတွင် ကရင် KAGs ကျောင်းများဖွင့်လှစ်ပြီး ထိုကျောင်းများသည် KNU ၏ ကရင်ပညာရေးဌာန ထိန်းချုပ်မှုအောက် တွင် ရှိသည်။ ထိုကျောင်းများ၏ သင်ရိုးများသည် မိခင်ဘာသာစကား အခြေပြုနှင့် အကွဲအပြားမျိုးပေါ် အခြေပြုပြီး ပြည်နယ်၏ ပညာရေး ဌာနအလိုက် ကွဲပြားသွားသည်။ ပြည်နယ်၏ KED ကျောင်းသည် အလွတ်တန်း၊ အချိန်ပိုင်း ပညာရေးအစီအစဉ်များ လည်းရှိသေးသည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကရင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြား သည့် အစီအစဉ်များတွင် အစိုးရထိန်းချုပ်နေရာ၊ အတိုက်အခံဦးစားပေး နယ်စပ်ဒေသမှ နိုင်ငံတကာ NGOs၊ ပြည်တွင်း NGOs များမှ ပို့ချသည့် သင်တန်းအစီအစဉ်များလည်း ပါဝင်သည်။

### ကချင်

အစိုးရ၊ မြန်မာစစ်တပ်နှင့် စစ်ပွဲဖြစ်ပွားလျက်ရှိနေသည့် နိုင်ငံရေးအရ စစ်ရေးအရ အင်အားအကြီးများဆုံး EAG သည် KIO ဖြစ်သည်။ ကချင် လူထုလွတ်မြောက်ရေး၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရရှိရေးအတွက် ဆယ်စုနှစ် သုံးခုကျော်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအပြီး ၁၇ နှစ်တာ ကာလအတွင်း ပဋိပက္ခဒဏ်ခံရသည့် ရပ်ရွာများအနေနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများကို ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ ကချင်အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အားကောင်းတတ်ကြသည့် အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းကဏ္ဍ ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ မြန်မာစစ်တပ် မှ KIO ကို ထိုးစစ်ဆင်မှုကြောင့် ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး လုံးဝပျက်ပြယ်သွားခဲ့ရသည်။

ကချင်ဒေသတွင် စစ်ပွဲဖြစ်ပွားသည့် ၄ နှစ်တာကာလအတွင်း KIO အနေဖြင့် အလွန်အရေးပါသည့်နယ်မြေများကို လက်လွတ်လိုက်ရ သည်။ ထို့ပြင် အရပ်သားများသည် မြန်မာအစိုးရအာဏာ သက်ရောက် မှုရှိသည့် နေရာအစား KIO ထိန်းချုပ်နေရာများသို့ ထွက်ပြေးခိုလှုံကြ သည်။ KIO သည် ၎င်းဌာနချုပ်နေရာတွင် စွမ်းရည်ပြည့်ဝ၊ လုပ်ငန်း တာဝန် ထိရောက်စွာထမ်းဆောင်နိုင်သည့် အစိုးရသဖွယ် စီမံဆောင် ရွက်လျက်ရှိသည်။ KIO ပညာရေးဌာနကို ၁၉၇၈-၇၉ တွင်

တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၅ တွင် လက်အောက်ခံကျောင်းပေါင်း ၁၈၀ ကျောင်း၊ ကျောင်းသား ၂၆၈၇၉ ယောက်နှင့် ဆရာမပေါင်း ၁၅၉၁ ယောက်အထိ ရှိခဲ့သည်။ KIO ကျောင်းများတွင် အစိုးရသင်ရိုးဖြင့်သာ သင်ကြားပြီးကချင်ဘာသာနှင့်ယဉ်ကျေးမှုကိုနောက်တိုးအဖြစ်ပြုစုနေ သည်။ ၁၉၉၃-၂၀၁၁ ခုနှစ်ထိ KIO အထက်တန်းကျောင်းဆင်းများသည် အစိုးရတက္ကသိုလ်ဝင်တန်းများတွင် ဝင်ရောက်ဖြေဆိုနိုင်ခဲ့သော်လည်း တိုက်ပွဲများ ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ယင်းအစီအစဉ်များ အဆုံးသတ်သွားခဲ့သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ KIO ကျောင်းများ တွင် ကချင်ဘာသာစကားနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို ပို၍အလေးထား သင်ကြားခဲ့ပြီး ဗမာဘာသာသင်ကြားမှုကို လျော့ချခဲ့သည်။ ယေဘုယျ အားဖြင့် အစိုးရပညာရေးစနစ်မှ ခွဲထွက်ကာ ကချင်တို့၏ ကျောင်း ပညာရေးစနစ်သည် သီးခြားရပ်တည်လိုသည့် သဘောဖြစ်သည်။

### ၂.၂။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ (EAGs)

တိုင်းရင်းသားများ၏ မျှော်လင့်ချက်၊ နာကျည်းမှုများကို ကိုယ်စားပြု သည့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း အများအပြားသည် ဆယ်စုနှစ်နှင့်ချီကာ တိုက်ပွဲဝင်လာကြသည်။ သို့သော်လည်း အများစု မှာ လက်တလောပေါ်ထွက်လာသည့် ပြဿနာအပြည့်ဖြစ်သော၊ အငြင်းပွားမှုဆန်သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်လာကြ သည်။ KIO နှင့် NMSP တို့သည် ၁၉၉၀ နှစ်လည်ပိုင်းများတွင် ထိုစဉ်က စစ်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ နှစ်ဖွဲ့ စလုံးသည် ဆယ်ငါးနှစ်နီးပါး ခက်ခဲကြပ်တည်းသည့် သဘောတူညီ ချက်ကို ထိန်းသိမ်းရင်း ပဋိပက္ခဒဏ်ခံဒေသ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများကို ခက်ခက်ခဲခဲဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မှ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများကြားနှင့် မိမိလူမျိုးစုများအတွင်း အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းကွန်ယက်များ ပြန်လည်ပေါ်ထွက်လာစေရန် အားထုတ် ခဲ့ရသည်။ လေ့လာသူအများစုအနေနှင့် ၁၉၉၀ နှစ်များတွင် ပြုလုပ်ခဲ့ သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးများသည် နိုင်ငံတွင်းဆယ်စုနှစ်နှင့်ချီ ဖြစ် ပေါ်ခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်သော လူမှု ရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ရှင်းနိုင် သည့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမရှိသောကြောင့် အကျိုးမဲ့သည်ဟု သုံးသပ်ကြသည်။ သို့သော်လည်း ယခင်ကာလက ရေးထိုးခဲ့သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးများကြောင့် KIO နှင့် NMSP (နှင့် အခြားသောအဖွဲ့များ) သည် ၎င်းတို့၏ ပညာရေးကွန်ယက်များကို ဖြန့်ကျက်ပြီး ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်သည့် (အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနယ်မြေ) မှ ကျောင်းသားငယ်များကို မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားမှုများ ပြု လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ အစိုးရထိန်းချုပ်နေရာများတွင် ပူးပေါင်းမှုများ ပြုလုပ် နိုင်ခဲ့သည်။ KNU သည် အထက်ဖော်ပြပါ အဖွဲ့များနှင့် ကွဲပြားသည်။ ၁၉၉၀ နှစ်များက အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးတွင် ပါဝင်လက်မှတ်ထိုးခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ KNU ၏ပညာရေး စနစ်သည် သီးသန့်ဆန်သည့်သဘောဖြစ်ပြီး KNU အထက်တန်းကျောင်းထွက်များသည် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရကျောင်း

မှန်ကန်သည့် စာရင်းဇယားနှင့် သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ယူထားမှုမရှိပါ။ သုံးသပ်သူအများစုမှာ ကရင်တို့၏ ခရစ်ယာန်ဖြစ်တည်မှုကို အလေးပေးကြသည်။ သို့သော်လည်း ခရစ်ယာန်ကရင် လူဦးရေမှာ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းမကျော်ပါ။ ကရင်မူဆလင်များလည်း အနည်းငယ်ရှိသည်။

များနှင့် ချိတ်ဆက်ရန် အလွန်ပင် အခွင့်အရေးနည်းပါးသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်အောက်တိုဘာ ၁၅ ရက်နေ့ နေပြည်တော်တွင် EAGs ခေါင်းဆောင်ရှစ်ဦး (KNU ပါဝင်ပြီး NMSP နှင့် KIO သည် တတ်ရောက် ခဲ့ခြင်းမရှိ) သည် တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကို မြန်မာအစိုးရ၊ စစ်တပ်တို့နှင့် သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ။ ၂ နှစ်ကျော်ကြာ ရင်ကြားစေ့ရေးရလဒ်သည် ပို၍ရှင်းရေခက်သည်။ ခေါင်းဆောင်အများစု၊ လေ့လာသူများအတွက် တော့ NCA သည် စိတ်ချရသည့် စာချုပ်တစ်ခုမဟုတ်။ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်လည်း ပြဿနာများရှိနေသည်။ NCA တွင် လက်မှတ်ထိုး ရန် ငြင်းဆိုသည့် EAGs အများစုသည် စစ်အင်အား အနည်းငယ်သာ ရှိသည့် အဖွဲ့ငယ် ၃ ဖွဲ့၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ စတင်စဉ်တွင် ပြန်လည်ထွက်ပေါ်လာသည့် EAGs သုံးဖွဲ့ အပါအဝင် အားလုံးပါဝင်ရေး ကို တောင်းဆိုထားသည်။ အစိုးရဘက်မှ ဆွေးနွေးသူများ (အထူး သဖြင့် မြန်မာစစ်တပ်) သည် အင်အားခိုင်မာ တောင့်တင်းသည့် EAGs များနှင့်သာ ဆွေးနွေးရန် အတင်းအကျပ်တောင်းဆိုသည်။ သို့သော် လည်း NCA ၏ ရလဒ်သည် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲပုံစံ၊ ပူးတွဲစောင့်ကြည့် ရေးကော်မတီ၊ EAGs၊ မြန်မာ့တပ်မတော် နှင့် အချို့ အရပ်သား ပါဝင် ဆွေးနွေးသူများ ပါဝင်လာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

NCA အခန်း ၆ တွင် EAG အာဏာပိုင်များ၏ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ သဘာဝသယံဇာတ စီမံခြင်းနှင့် လုံခြုံရေးကိစ္စဆောင်ရွက်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး နိုင်ငံတကာအကူအညီများကို အစိုးရ နှင့် EAGs များပူးပေါင်းပြီးဆောင်ရွက်သွားမည်ဟု ပါရှိသည်။<sup>၄</sup> NCA ( ပြည်နယ် အဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး) နှင့် နိုင်ငံရေးအဖြေမရခင်ကြား အချိန်ကာလအားဖြင့် ကြာနိုင်၊ တင်းမာမှုများရှိနိုင်သည့် ကြားကာလ အတွင်း EAG ပညာရေးနှင့် အခြားဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းများကို ပံ့ပိုးမှု များပြုလုပ်ရန်လိုအပ်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ ပံ့ပိုးမှုသည် ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရနှင့် လက်မှတ်ထိုးထားပြီးဖြစ်သော်လည်း NCA လက်မှတ်ထိုး ခြင်းမရှိသည့် NMSP ကဲ့သို့သော EAGs များ အတွက်လည်း အကျိုးဝင် သည်။

### ၂.၃။ နိုင်ငံပညာရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲ

၁၉၆၂ စစ်တပ်မှ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာ့ပညာရေးကဏ္ဍ သည် အကျပ်အတည်းနှင့် ကြုံတွေ့လာရသည်။ သို့သော်လည်း ပညာရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်၏ အဓိကဦးစားပေးကိစ္စရပ်များတွင် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်သော်လည်း NLD နှင့် အမျိုးသားရင်ကြားစေ့ရေးနှင့် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး

နောက်တွင် ရပ်တည်နေသည်။ ထိုအားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုတွင် ဘက်စုံ လွှမ်းမိုးနိုင်သော ပညာရေးကဏ္ဍလေ့လာသုံးသပ်ခြင်း (CESR) လည်း ပါဝင်ပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ် နွေရာသီတွင် အဆင့် ၃ ဆင့်ပါ လုပ်ငန်းစဉ်ရလဒ်မှ ဘက်စုံလွှမ်းမိုးနိုင်သော ပညာရေးစီမံကိန်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ လွှတ်တော်ပညာရေးမြှင့်တင်မှုကော်မတီကိုပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲ မှု မူဘောင်တွင် အသုံးပြုရန် ဘက်စုံလွှမ်းမိုးမှုရှိသည့် ပင်မ ပညာရေး ဥပဒေတစ်ရပ်ပြုစုရန် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ CESR ပညာရေးအဖွဲ့ကို UNICEF မှ ဦးဆောင်ပြီး AusAID နှင့် World Bank အစရှိသော အလှူရှင်များ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များက အနီးကပ်ပံ့ပိုးကြသည်။ ပါဝင် လိုသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ အားလုံးကို ပညာရေး ဝန်ကြီးဌာနက ဖိတ်ကြားခဲ့ပြီး ပထမဆုံးအနေဖြင့် ဝန်ကြီးဌာနနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံရန် အခွင့်အရေးဖြစ်ခဲ့သည်။ CESR ၏သုံးသပ်မှုတွင် သင်ကြားခြင်း၊ သင်ယူခြင်း ကဏ္ဍအားလုံးပါဝင်သည်။ ကလေးသူငယ် ပညာရေးမှ အဆင့်မြင့်ပညာရေးထိ၊ ပညာရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဝန်ကြီးဌာနများ၊ ဌာနများအားလုံးပါဝင်သည်။ CESR သည် ဘာသာ စကား မူဝါဒများ (အင်္ဂလိပ်အပါအဝင်) ကိုလည်း သုံးသပ်ခဲ့ပြီး ဖတ်စာအုပ်များကို တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများသို့ ပြန်ဆိုရန် အကြံပြုခဲ့သည်။

၂၀၁၄ စက်တင်ဘာ တွင် အမျိုးသားပညာရေး ဥပဒေအသစ်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ အမျိုးသားပညာရေးကဏ္ဍ စီမံချက် (၂၀၁၆ - ၂၀) National Education Sector Plan (2016-21) တွင် သင်ရိုးညွှန်းတမ်း အသစ်၊ ကျောင်းသား အရည်သွေးဆန်းစစ်မှု ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ ပင်မသင်ကြားရေးစနစ်အဖြစ် ကလေးပဟိုပြုသင်ကြားရေးကို တိုးချဲ့ သွားရန်တို့ ပါဝင်သည်။ ပညာရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားပညာရေးဥပဒေ ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ အစိုးရအနေဖြင့် ပညာရေးဆိုင်ရာကိစ္စများကို အလွန်အကျွံ ချုပ်ကိုင်ရန်ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေဟု ယုံကြည်သည့် ကျောင်းသားများက အကြီးအကျယ် ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြကြသည်။ ထောက်ပြချက်အများစုမှာ ဗဟိုဦးစီးဓနခနစ်လျှော့ချရေးနှင့် ဒေသ လုပ်ပိုင်ခွင့် သတ်မှတ်ချက်များတွင်ဖြစ်သည်။ နည်းပညာအကူအညီ ဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုဦးစီးမှု လျှော့ချခြင်း၊ မည်သည့်အဆင့် (ပြည်နယ်နှင့် တိုင်း သို့မဟုတ် မြို့နယ်) တွင် မူဝါဒပိုင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ဟူသော ကိစ္စရပ်များအတွက် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မရှိဘဲ ဖြစ်နေသည်။ ပညာရေးမူဝါဒဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပြည်နယ်အစိုးရများသို့ ချမှတ်ခွင့်ပေးရန်၊ သို့မှသာ ပြည်နယ်လွှတ်တော် များအနေနှင့် ဘာသာစကား၊ ရေမြေအခြေအနေ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုက်ညီသည့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းဆိုင်ရာကို ဆွေးနွေး နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အချို့သောဒေသများမှ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် အစိုးရများသည် မူလတန်းအဆင့် အစိုးရကျောင်းများတွင် လူနည်းစုဘာသာစကားများ စတင်ထည့်သွင်းနေကြပြီဖြစ်သည်။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအတွင်း

<sup>၄</sup> NCA တွင် ပညာရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ၄ ကြိမ်ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ် ၉ (က) ပြည်သူ့လူထု၏ စားဝတ်နေရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် နေအိမ်၊ ဒေသန္တရ ဖွံ့ဖြိုးရေးတို့အတွက် လိုအပ်သော ပံ့ပိုးကူညီမှုများ၊ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်၊ (ခ) ဥပဒေနှင့်အညီ ပညာသင်ကြားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို နှောင့်ယှက်ပိတ်ပင်ခြင်း၊ ပညာရေးဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများနှင့်အတူ စာသင်ကျောင်း၊ သင်တန်းကျောင်း၊ အဆောက်အအုံများကို ဖျက်ဆီး ခြင်း၊ ပညာရေးဝန်ထမ်းများနှင့် ပညာသင်ယူနေသူများကို နှောင့်ယှက် ဟန့်တားခြင်း မပြုလုပ်ရ။ (င) စာသင်ကျောင်း၊ ဆေးရုံ၊ ဆေးခန်းများနှင့် ဘာသာရေး အဆောက်အအုံ ပရဂုဏ်များအား အကြောင်းမဲ့ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဖျက်ဆီးမှုဆိုးကျိုးများ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ တပ်စခန်းချထားခြင်း နှင့် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် အပိုဒ် ၂၅ (က)

ပညာရေးဆိုင်ရာကိစ္စများကို အနည်းငယ်သာဆွေးနွေးသည်။ တိုင်းရင်းသားပါတီများမှာ များသောအားဖြင့် ရလဒ်မကောင်းဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသားအများစုသည် ပြောင်းလဲရေးအတွက် NLD ကို မဲပေးခဲ့ကြသည်။ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပါတီများ အခြေမလှဖြစ်ခဲ့ခြင်းကို ထောက်ရှုသုံးသပ်လျှင် EAGs အဖွဲ့ကြီးများ၏ တိုင်းရင်းသားလူထု၏ နှစ်နာမှုများနှင့် မျှော်လင့်ချက်များကို အဓိကကိုယ်စားပြုသည့် ကဏ္ဍအား ထည့်သွင်းခြင်းမရှိသည်ကို သတိမူရမည်ဖြစ်သည်။ NLD အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေးအာဏာရယူခြင်းအယူအဆကို စွဲမြဲစွာဆုပ်ကိုင်ထားသည့်အလျောက်

ရွေးကောက်ခံခေါင်းဆောင်သစ်များအနေဖြင့် EAOs များကို နိုင်ငံရေးအရ လက်ခံမှုပြုရန်မှာ ဖြစ်နိုင်ချေနည်းသည်။ NLD ဦးဆောင်သည့် အနာဂတ်အစိုးရအနေဖြင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားသည့်ဒေသများမှ ဘဝများကို ပြောင်းလဲပေးနိုင်မည်လား သို့မဟုတ် ထိုဒေသများတွင် စစ်အင်အားတိုးချဲ့မှု၊ အကြမ်းဖက်မှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေမည်လား အစရှိသည့် မေးခွန်းများမှာ ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် ပေါ်ထွက်လာသည့် မေးခွန်းပေါင်းများစွာများအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ NLD ဦးဆောင်သည့် အစိုးရအဖွဲ့သည် လူမျိုးစု၏ ပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် ဘာသာရေးမူဝါဒ ကြောင့်ကြမှုကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်လော။



# သုံး။ ။ အဓိက အခက်အခဲနှင့် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

## ၃.၁။ မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားခြင်း အရေးပါပုံ

မကြာသေးမီက မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ပညာရေးကဏ္ဍ တိုးတက်ပြုပြင်မှု များနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအနေဖြင့် အစိုးရကျောင်း များတွင် မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားမှုများ စတင်ခဲ့သည်။ အချို့သောဒေသများ (ဥပမာ မွန်ပြည်နယ်ဒေသအချို့) တွင် တိုင်းရင်း သား ဘာသာစကားကို ကျောင်းချိန်အတွင်း သင်ကြားမှုများလည်း အစီအစဉ်တွင် ပါဝင်လာခဲ့သည်။ ယင်းကိစ္စသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ အဓိကတောင်းဆိုချက်များတွင် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ် သည်။ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူအများအပြားသည် ထိုကဲ့သို့ ဆောင်ရွက် မှုများသည် လမ်းကြောင်းမှန်ပေါ် ရောက်စေဆင့်သာဖြစ်သည်ဟု ယူဆစရာဖြစ်သော်လည်း အလွန်တရာမှပင် အပြုသဘောဆောင် သည့် တိုးတက်မှုတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည် ဟုဆိုကြသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖြေဆိုမှုများပြုလုပ်ခဲ့သည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနေဖြင့် ဗမာကြီးစိုးသည့် ပြည်နယ်အစိတ်အပိုင်းအတွင်း တိုင်းရင်း သား ဘာသာစကားများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများကို နှိပ်ကွပ်သည်ဟု ခိုင်ခိုင်မာမာ လက်ခံယုံကြည်သည်။ (အတွေ့အကြုံများလည်းရှိသည်) နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် ကျောင်းသင်ရိုးညွှန်းတမ်းများတွင် တိုင်းရင်း သား ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားများ မပါဝင်ခြင်းသည် တိုင်းရင်း သားများအတွက် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသည်ဟု ခံစားရသည်။ ကျယ်ပြန့် သောအမြင်ဖြင့် အစိုးရကျောင်းများတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား သင်ကြားခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည်အနည်းငယ်အကောင်အထည်ဖော်နေ ပြီ ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး ကျောင်းနေကလေးများအနေ ဖြင့် ဗမာစကားသင်ကြားသင့်ကြောင်း၊ ဖြစ်နိုင်လျှင် အင်္ဂလိပ်စာကို ဘုံ ဘာသာစကားအနေဖြင့် ပို၍ အာရုံစိုက် သင်ကြားသင့်ကြောင်းကို အကျိုးသက်ဆိုင်သူအများစုက သဘောတူကြသည်။ သင်ကြားမှုများ ထိရောက်စေရန် အခြားဘာသာရပ်များကိုလည်း မိခင်ဘာသာစကား ဖြင့် သင်ကြားသင့်သည်။ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် မူလတန်းအဆင့်တွင် ပြဌာန်းထားသည့် ဘာသာရပ်သင်ခန်းစာများကို မိခင်ဘာသာစကား ဖြင့် သင်ကြားသင့်သည်။ အစိုးရကျောင်းများတွင် မိခင်ဘာသာစကား အခြေပြု သင်ကြားခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ထင်မြင်ယူဆချက် များစွာရှိကြ သည်။ အကျိုးသက်ဆိုင်သူ အများစုအနေဖြင့် မူလတန်းအဆင့်တွင် မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားခြင်းကို မြင်တွေ့လိုကြသည်။ ဗမာစာ ကိုလည်း မူလတန်းအဆင့်တွင် အနည်းအကျဉ်းသင်ကြားပြီး အလယ် တန်းအဆင့်တွင် တစ်စတစ် တိုး၍ထည့်သွင်းသင်ကြားသွားရန်၊ တချိန် တည်းတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုဘာသာစကား၊ ရိုးရာဓလေ့နှင့် သမိုင်းသင်ခန်းစာများကို အထက်တန်းပြီးသည့်အဆင့်ထိ သင်ကြား နိုင်ရန် ပြင်ဆင်ထားလိုကြသည်။ (ဥပမာ - အောက်တွင်ဖော်ပြထား သော ကချင်ကဲ့သို့) ဗမာစကားနှင့် သင်ကြားခြင်း၊ သင်ယူခြင်းကို လုံးဝပယ်ဖျက်ပြီး ဗမာစာကို အင်္ဂလိပ်စာနှင့် အစားထိုးလိုသည့် ဆန္ဒရှိ ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသူများလည်း ရှိသည်။ ကျောင်းများတွင် မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားရေးကို ဇောင်းပေးပြောဆိုသည့်

အခါများတွင် ဆရာများစရိတ်နှင့် သင်ထောက်ကူပစ္စည်းများအတွက် ကုန်ကျငွေကို မည်သူပေးမည်နည်း၊ အရည်အချင်း အတွေ့အကြုံ ပြည့်ဝသည့် ဆရာများ မည်သို့ရှာဖွေမည်နည်း ဟူသော မေးခွန်းများ ပေါ်ထွက်လာသည်။ ကျောင်းများတွင် လက်ရှိအသုံးပြုနေသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု သင်ရိုးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ထောက်ပြသည့် အကျိုးသက်ဆိုင်သူအများအပြားရှိသည်။ အချို့သောစာအုပ်များမှာ ဗမာဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသည့် စာအုပ်များမှ တိုက်ရိုက် ဘာသာ ပြန်ယူခြင်းဖြစ်ပြီး လူနည်းစုများ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သမိုင်းများကို တိကျစွာ ထင်ဟပ်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲဖြစ်နေသည်။

## ၃.၂။ တက္ကသိုလ်ပြားဖြစ်နေသည့် မူဝါဒရပ်ဝန်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားပညာရေးဆိုင်ရာတွင် အဓိကကျသော အကျိုးသက်ဆိုင်သူများသည် ၎င်းတို့နှင့် နိုင်ငံရေးချဉ်းကပ်ပုံတူသည့်၊ ခံယူချက်တူသည့်အဖွဲ့များနှင့်သာဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ပညာရေးနှင့်ပတ်သက်လာလျှင် တစ်ဖက်ပိတ်၊ အငြင်းပွား ဖွယ်၊ နိုင်ငံရေးအရ ကွဲပြားလျက်ရှိသည့် ချဉ်းကပ်ပုံများ ပေါ်ပေါက်လာ ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှု အနှစ်သာရများနှင့် ခပ်ဆင်ဆင် ဖြစ်သည်။ ပညာရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရပ်တည်ချက်ချက်များမှာ အလွန်တရာ ခြားနားလှသည့်အလျှောက် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုတွင် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးရမည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။

## ၃.၃။ ဘာသာစကားမူဝါဒ နှင့် လက်တွေ့လုပ်ငန်းစဉ်၊ ပဋိပက္ခများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခများတွင် ဘာသာစကား၊ ပညာရေး မူဝါဒ၊ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ပုံများသည် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း အမြစ်တွယ် လျက်ရှိသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်ရေးအစပြုသည့် အချိန်မှ စပြီး နိုင်ငံတော်သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ရပ်ရွာများနေရာကို သိမ်းသွင်းရန်အတွက် စီမံကိန်းချ ဆောင်ရွက်သည်များရှိခဲ့ပြီး သတ်မှတ်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အထက်တန်းလွှာ အစုအဖွဲ့များ (EAGs နှင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ) ကလည်း ဗမာ့မူသွတ်သွင်း ခြင်း/ပြုခြင်းကို လက်နက်ကိုင်၍သော်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားများကို ထိန်းသိမ်းရန်၊ အခွန်ရှည်စေရန် အတွက် ပညာရေးအစီအစဉ်များကို အလွန်ခက်ခဲ သည့် အခြေအနေ များကြားမှ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကိုလည်းကောင်း မဟာဗျူဟာ အမျိုးမျိုးဖြင့် ခုခံခဲ့ကြသည်။

ဇယား ၁ တွင် ဖော်ပြထားသည်နှင့်အညီ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစိုးရ မဟုတ်သည့် တိုင်းရင်းသားပညာရေးဌာန အများအပြားရှိနေ သည်။ ဒေသခံများ ထူထောင်ထားသည့် ပညာရေး၊ အစိုးရအစီအစဉ် ဖြင့် ရောက်လာသည့် ပညာရေး၊ EAGs များ၏ ပညာရေးများကြား ဆက်နွယ်မှုများမှာ ကိစ္စရပ်များ၊ အဖွဲ့အလိုက် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားနေကြ သည်။ အစိုးရထိန်းချုပ်နယ်မြေမဟုတ်သည့် ဒေသများတွင် နိုင်ငံရေး ထိပ်သီးများ၏ ဦးဆောင်မှုအပြင် အစိုးရနှင့်သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသည့် ပညာရေးဌာနများသည်လည်း လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင်း အရေးပါသည့်



အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်ကို လက်ခံထားရမည်။

**ဇယား ၁။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမှ တိုင်းရင်းသားပညာရေး ပုံစံအမျိုးမျိုး (အစိုးရစနစ်နှင့် နီးစပ်မှု ပေါ်မူတည်ကာ နေရာချထားပါသည်။)**

အမျိုးအစား	လက္ခဏာများ	ဥပမာများ
၁။ တိုင်းရင်းသားများ ထည့်ဝင်မှုရှိသည့် အစိုးရကျောင်းများ	အစိုးရစနစ်ဖြင့် လည်ပတ်သည့်ကျောင်းတွင် အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းက ပံ့ပိုးသည်။	<ul style="list-style-type: none"> <li>• အစိုးရစနစ်ဖြင့်ဖွင့်သည့် ကျောင်းဖြစ်သည်။ ဆရာအချို့ (နှင့် အချို့သင်ရိုးများ) ကို ဒေသခံ ရပ်ရွာသို့မဟုတ် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းမှ ပံ့ပိုးသည်။</li> </ul>
၂။ ပေါင်းစပ်ကျောင်းများ (Mixed schools)	EAGs ထိန်းချုပ်နေရာ၊ အစိုးရနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည့် နေရာများတွင် ဖွင့်ထားသည့် အစိုးရကျောင်းများ ဖြစ်သည်။ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် EAGs များ ပံ့ပိုးမှုအချို့ ရရှိသည်။	<ul style="list-style-type: none"> <li>• လုပ်အားပေးဆရာများလက်ခံသော ဝေးလံသည့် ဒေသမှ ကျောင်းများလည်း ပါဝင်သည်။</li> </ul>
၃။ အသွင်စုံ ပေါင်းထားသည့် ကျောင်းများ (Hybrid schools)	အစိုးရတစ်ပိုင်း၊ EAG တစ်ပိုင်း ရံဖန်ရံခါ အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းက ပံ့ပိုးမှုများ ပြုလုပ်သည်။	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ကချင်အပစ်အခတ်ရပ်ဒေသမှ NDAK ကျောင်းများ</li> <li>• ကချင်ဒေသမှ IDPs များအတွက် ကျောင်းများ</li> <li>• ယခင်က EAG ပညာရေးဌာနများ၏ ထိန်းချုပ်မှု အောက်တွင် ရှိသော်လည်း အစိုးရ၏ ပညာရေး ဝန်ကြီးဌာနက သိမ်းလိုက်သည့် သို့မဟုတ် ပုံပြောင်းသွားသည့် ကျောင်းများ</li> </ul>
၄။ EAG (အစိုးရ သင်ရိုး အသုံးပြု သည့်) ကျောင်းများ	EAG လက်အောက်တွင်စီမံသည့် ကျောင်းများ။ အစိုးရ ဆရာများ မရှိသော်လည်း အစိုးရသင်ရိုးညွှန်းတမ်းကို အသုံးပြုသည်။ (ရံဖန်ရံခါ ဘာသာပြန်ကာ အသုံးပြုသည်။) အချို့သောအခြေအနေများတွင် ယင်းကျောင်းများမှ စာမေးပွဲအောင်မြင်ပါက နိုင်ငံတော်၏ ပညာရေး စနစ်သို့ ပေါင်းကူးတက်ရောက်နိုင်သည်။ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအခြေအနေနှင့် လိုက်ဖက်အောင် ထပ်မံထည့်သွင်းထားသည်များ ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် သမိုင်းနှင့် လူမှုရေး ဘာသာရပ်များဖြစ်သည်။ အခြားဘာသာရပ်များ ထည့်သွင်းခြင်းများလည်း ရံဖန်ရံခါရှိသည်။	<ul style="list-style-type: none"> <li>• NMSP/MNEC တို့၏ မွန်အမျိုးသားကျောင်းများ</li> <li>• KIO ကျောင်းများ (အစိုးရသင်ရိုးကို ကချင်ဘာသာဖြင့်သင်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဗမာဘာသာဖြင့် ပြောင်းလဲသင်ကြားပေးသည်။)</li> <li>• ကရင်ကျောင်းအချို့။ အတိအကျဆိုရလျှင် KNU/ KED မှ အကန့်အသတ် ပံ့ပိုးထားသည့် ကျောင်းများ။</li> </ul>
၅။ EAG ကျောင်းများ	EAGs သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နှင့်ဆက်နွှယ်မှုရှိသည့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများက တည်ဆောက်ဖွင့်လှစ်သည့် ကျောင်းများဖြစ်သည်။ မိခင်ဘာသာစကား အသုံးပြုပြီး သီးခြားသင်ရိုးညွှန်းတမ်း အသုံးပြုသည်။ ကျောင်းသားများအနေနှင့် ပေါင်းကူး တက်ရောက်နိုင်ရန် အသိအမှတ်ပြု ခံခြင်း မရှိ၊ သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိ၊ ဖြစ်နိုင်ချေလည်းမရှိ။	<ul style="list-style-type: none"> <li>• KED ကျောင်းများ၊ KNU ဩဇာ သို့မဟုတ် အာဏာသက်ရောက်သည့် ဒေသများမှ ရပ်ရွာကျောင်းများ။</li> <li>• စစ်ပြေး ဒုက္ခသည်စခန်းမှ ကျောင်းများ</li> </ul>

<p>၆။ အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းမှ ဖွင့်သည့် ကျောင်းများ</p>	<p>မိခင်ဘာသာစကားအသုံးပြုသည့် သီးခြားသင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊ သီးခြားသင်ကြားပုံနည်းလမ်းကို အသုံးပြုသည်။ ကျောင်းသားများအနေဖြင့် ပေါင်းကူး တက်ရောက်နိုင်ရန် အသိအမှတ်ပြု ခံရခြင်း မရှိ၊ ဖြစ်နိုင်ချေလည်း မရှိ။</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ရှမ်းမြောက်နှင့် ကချင်တို့မှ ရပ်ရွာ၏ အစီအစဉ်ဖြင့် ဖွင့်သည့် ကျောင်းများ</li> <li>• KNU ထိန်းချုပ်နယ်မြေမှ ကျောင်းအချို့ (ရံဖန်ရံခါ ဘုရားကျောင်းများမှ စီမံမှု၊ ရန်ပုံငွေမတည်မှု ပြုလုပ်သည်။)</li> </ul>
<p>၇။ နိုင်ငံခြား သင်ရိုးညွှန်းတမ်းကို အသုံးပြုသည့် ကျောင်းများ</p>	<p>အခြားနိုင်ငံတွင် ပြုစုသည့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်း အသုံးပြုသည်။ ထိုနိုင်ငံများသို့ ကျောင်းသား(အချို့)ပြောင်းရွှေ့ တက်ရောက်နိုင်သည်။</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ကချင်မှ အိန္ဒိယသင်ရိုးညွှန်းတမ်းကို အသုံးပြုသည့် ကျောင်းများ။</li> <li>• ကရင်မှ သာသနာပြုကျောင်းအချို့။</li> </ul>
<p>၈။ နွေရာသီ ကျောင်းများ (Supplementary schools)</p>	<p>တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးကို အဓိကထားသင်ကြားသည့် ကျောင်းများဖြစ်သည်။ အစိုးရကျောင်းချိန်အပြီး နွေရာသီကျောင်း သို့မဟုတ် မနက်ပိုင်း/ ညနေပိုင်း ကျောင်းများ။</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ အများစု ပံ့ပိုးသည့် ကျောင်းများ၊ သံဃာများ၊ ဘုရားကျောင်းများနှင့် ချိတ်ဆက်သည်။</li> </ul>

မိမိတို့ရင်သွေးများ သင်ကြားနေကြရသော ဘာသာစကားနှင့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများအပေါ် ပြည်သူများ ရှုမြင်ပုံနှင့် ပဋိပက္ခတို့အကြားတွင် အပြန်အလှန် တိုက်ရိုက်ဆက်နွှယ်မှုတစ်ရပ်ရှိသည်။ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကြောင့်ကျောင်းသားမိဘများနှင့် နယ်ခံလူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရစာသင်ကျောင်းသားများနှင့် ဗမာဘာသာစကားအခြေပြု ပညာရေးတို့ကို လက်ခံလိုစိတ် ပို၍နည်းပါးလာကြသည်။ သို့ဖြစ်ရာ စစ်ရေးပဋိပက္ခများသည် အစိုးရပညာရေးစနစ်နှင့်မတူသော သီးခြား ပညာရေးစနစ် သို့မဟုတ် အပြိုင်အဆိုင် ပညာရေးစနစ်တစ်ရပ်ပေါ်ထွက်လာရေးအတွက် နောက်ခံအကြောင်းတရား ဖြစ်လာရသည်။ စစ်ရေးပဋိပက္ခများ ကျယ်ပြန့် များပြားလာချိန်တွင် တိုင်းရင်းသား ပညာရေးစနစ်များမှ ခွဲထွက်ရေးဝါဒဘက် ပိုမိုယိမ်းညွှတ်လာပြီး အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားချိန်များတွင်မူ ခွဲထွက်ရေးမူဝါဒ အားပျော့လာသည်။ ပညာရေးစနစ်များမှာ ခွဲထွက်ရေးဝါဒဘက် ပိုမိုယိမ်းညွှတ်သည်။ သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုစနစ်ဘက် ပို၍ယိမ်းညွှတ်သည် စသည့် စိတ်အခံများကို ထင်ဟပ်နိုင်သည်ဖြစ်ရာ ခွဲထွက်ရေးဝါဒနှင့် ပြည်ထောင်စုစနစ်ကဲ့သို့ အချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကလေးများကို လူမှုပုံသွင်းရာတွင် တိုင်းရင်းသားပညာရေးစနစ်များက အဓိက အခန်းကဏ္ဍတွင်လည်း ပါဝင်လျက်ရှိသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း စစ်ရေးပဋိပက္ခများ ပြန်လည်စတင်လာမှုကြောင့် ကချင်တိုင်းရင်းသားများ၊ ပိုမိုစည်းလုံးလာပြီး လူမျိုးရေးနှင့် ဘာသာစကားအရ ပိုမိုစုစည်းမိလာကြသည်။ ပြင်းထန်သော အမျိုးသားရေးစိတ်နှင့် သူစိမ်းအဖြစ်၊ ရက်စက်သော အစိုးရနှင့် စစ်ဘက်အဖြစ် ရှုမြင်ရသည့်အရာများ၊ ဖြစ်စဉ်များကို အပြင်းအထန် ဆန့်ကျင်လိုစိတ်များ ရှိလာတတ်ကြသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်ထိတိုင် ကေအိုင်အိုစာသင်ကျောင်းများမှ ကလေးအားလုံးသည် အစိုးရစာသင်ကျောင်းများတွင် ၁၀ တန်း စာမေးပွဲ ဖြေဆိုခွင့်ရှိကြသည်။ စစ်ရေးပဋိပက္ခများ ပြန်လည်စတင်ပြီးနောက်တွင် နိုင်ငံတော် တာဝန်ရှိသူများက ကေအိုင်အိုဒေသများမှ ကျောင်းသားအားလုံးကို

အစိုးရစာမေးပွဲများ ဝင်ရောက်ဖြေဆိုခွင့် ပိတ်ဆို့ရာ ကချင်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့်နိုင်ငံတော်အကြားအဆက်ပြတ်သည်ထက်ပြတ်လာသည်။ အလားတူ စစ်ရေးပဋိပက္ခများသည် ကျေးလက်ဒေသ ပညာရေးစနစ်များအပေါ် သိသိသာသာ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိခဲ့ပြီး စစ်ရေးပဋိပက္ခများကြောင့် ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းဒုက္ခသည်ဘဝ ရောက်ခဲ့သူများမှာ မိမိတို့၏ ကလေးများကို ကျောင်းပို့နိုင်ရေးအတွက် ဘဏ္ဍာရေးအခက်အခဲနှင့် ရင်ဆိုင်လာကြရသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ကေအိုင်အို စီမံခန့်ခွဲသည့် စာသင်ကျောင်းများသည် ကချင်နှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား သင်ကြားမှုကို မြှင့်တင်၍ ဗမာစာသင်ကြားမှုကို လျော့ချလာခဲ့သည်။ အထက်ပါလုပ်ငန်းစဉ်မှာ အစိုးရပညာရေးစနစ်နှင့် အဆက်ဖြတ်၍ စရိုက်လက္ခဏာ ပိုမိုထင်ရှားသော ကချင်ပညာရေးစနစ် ဖော်ထုတ် တည်ဆောက်ရေး လှုပ်ရှားမှု၏ ယေဘုယျခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

၂၀၁၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်း အစိုးရနှင့် ပဏာမအပစ်အခတ်ရပ်စဲမှု ရယူရန် သဘောတူညီခဲ့သော ကေအိုင်အိုယူသည် ကချင်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များနှင့် နိုင်ငံတကာပရဟိတအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုအပေါ် အခြေပြုသည့် ပညာရေးစနစ်တစ်ရပ် တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ကချင်ပညာရေးစနစ်သည် အစိုးရပညာရေးစနစ်နှင့် သိသိသာသာကွဲပြားပြီး ဗမာဘာသာစကား သင်ကြားမှုကို အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ဦးစားပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါစာသင်ကျောင်းများကို တရားဝင် အသိအမှတ်မပြုခြင်းကြောင့် ကချင်ပညာရေးဌာန လက်အောက်ခံ စာသင်ကျောင်းများမှ ကျောင်းသားများမှာ ရံဖန်ရံခါ အစိုးရပညာရေးစနစ်အတွင်း ဝင်ရောက်ခွင့် မရှိသလို၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသော်လည်းကောင်း၊ ပြည်ပနိုင်ငံများတွင်လည်းကောင်း အခွင့်အရေးရနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အနေအထားအရ ကချင်နိုင်ငံရေးနှင့် ပညာရေးခေါင်းဆောင်များ ရင်ဆိုင်နေရသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်မှာ တစ်ဖက်တွင် ကချင်ပညာရေးဌာန ပညာရေးစနစ်၏ အနာဂတ်အတွက် ထုတ်ချေးစဉ်နှင့် ရှုမြင်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ရင်း တစ်ဖက်တွင်လည်း မိခင်ဘာသာစကားအခြေခံ ပညာရေးနယ်ပယ်အတွင်း အခြေခိုင်မာ

သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများရှိသည့် စာသင်ကျောင်းစနစ်အား မည်သို့ ခိုင်မာအောင် တည်ဆောက်မည်နည်းဟူသော အချက်ဖြစ်သည်။

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက် ရယူခဲ့သော မွန်ပြည်သစ်ပါတီသည် မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု ပညာရေးစနစ်ကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ပညာရေးစနစ်အရ အခြေခံပညာအဆင့်တွင် မွန်ဘာသာစကားအသုံးပြု၍ အလယ်တန်းအဆင့်တွင် ဗမာဘာသာဖြင့် ပြောင်းလဲသင်ကြားပြီး အစိုးရပညာရေးစနစ် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို အနည်းနှင့်အများဆို သလို အသုံးပြုသည်။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီနှင့် အစိုးရအကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ရယူပြီး နောက်ပိုင်း နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်ကာလအတွင်း မွန်ပြည်သစ်ပါတီ နယ်မြေများအတွင်း ပညာသင်ကြားခွင့် အခြေအနေ အလွန်မြင့်မားလာခဲ့သည်။

**၃.၄။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ တိုင်းရင်းသားပညာရေးနှင့် မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု ပညာသင်ကြားမှုစနစ် အောက်ခြေမှစသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်**

ထိပ်ပိုင်းအဆင့်တွင် နိုင်ငံရေးပြဿနာများ မပြေလည်သေးသော် လည်း ဒေသန္တရ အကျိုးဆိုင်သူများက ကိုယ်ပိုင်ပညာရေးစနစ်များ တည်ဆောက်လာမှုနှင့်အတူ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားပညာရေးစနစ်များသည် အောက်မှ အထက် စီးပျော့မှုသဘောရှိသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တည်ဆောက်နေကြပြီဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ထိပ်ပိုင်းအဆင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများကို စတင် သေးခြင်းမရှိသော်လည်း နိုင်ငံတော်နှင့် ကင်းလွတ်နေသည့် တိုင်းရင်း သားပညာရေးစနစ်များသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းအုပ်ချုပ်ခွင့် သဘော တရား၏ စံနမူနာများဖြစ်လာသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်ပြီဖြစ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် နိုင်ငံတော်အကြား လူမှုပဋိပက္ခများကို အဆုံးသတ်ပေးမည့် ဖက်ဒရယ်အဖြေကို ရယူပေး နိုင်ကြောင်း တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများက မျှော်လင့်ထားသည့် နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဘာသာစကားနှင့် ပညာရေးမူဝါဒ ပြဿနာကို လည်း ထည့်သွင်းဆွေးနွေးရန် လိုအပ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ပညာရေးစနစ် များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ချိန်တွင် တိုင်းရင်းသားလူ့အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် အထက်ပါသဘောတရားများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ကြဖွယ် မရှိသော်လည်း တိုင်းရင်းသားပညာရေးစနစ်များ ပေါ်ထွက်လာမှုက သည်ပင် နှစ် ၇၀ ကျော်ကြာ စစ်ရေးပဋိပက္ခအတွင်း တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရုန်းကန်မှုများနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များကို ပြသနေသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း အုပ်ချုပ်ခွင့် အခြေခံအုတ်မြစ်များအား ချပေးထားနိုင်ပါသည်။ တိုင်းရင်း သား အကျိုးဆိုင်သူများအကြား ပညာရေးမူဝါဒနှင့်ပတ်သက်၍ အမြင် အမျိုးမျိုးရှိထားခြင်းသည်ပင် ၎င်းအကျိုးဆိုင်သူများက ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဆက်စပ်နေသော ပြဿနာအမျိုးမျိုးအပေါ် ရှုမြင်ပုံကို ပြသနိုင်သည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် တိုင်းရင်း သားပညာရေးနှင့် မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု ပညာရေးစနစ်အပေါ် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုရော၊ အနုတ် လက္ခဏာဆောင်သည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုပါ ရှိခဲ့သည်။ လွှမ်းမိုး လေ့လာကြည့်ပါက ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ပညာရေးကိစ္စများနှင့် နိုင်ငံရေးကိစ္စများအကြားတွင် အဆက်အစပ် ပြတ်တောက်ခဲ့ရသည့်

အပြင် ယခင်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဖြင့် ရပ်တည်နေခဲ့သော တိုင်းရင်းသား နယ်မြေများအတွင်း ကျောင်းဆောက်ခြင်း၊ အစိုးရပညာရေးစနစ် ကမ်းလှမ်းခြင်းများပြုလုပ်၍ အစိုးရက ဩဇာတည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းလာမှုအပေါ် ဒေသခံများက အလိုမကျဖြစ်လာကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲများ၊ နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသော သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ ပေါ်ထွက်လာ သော နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် တိုင်းရင်းသားပညာရေးစနစ်များ၊ မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားနည်းစနစ်များမှ ပြဿနာအများ အပြားကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေးရန် လိုအပ်သည်။

ပြည်လုံးကျွတ် အပစ်ရပ်သဘောတူညီချက် ရယူပြီးဆုံးနှင့် နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲများအကြား ကြားကာလအတွင်း တိုင်းရင်းသားလက်နက် ကိုင်အဖွဲ့ ပညာရေးသည် ကျန်းမာရေးထက်ပို၍ သိမ်မွေ့ပြီး နိုင်ငံရေး ဆန်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပညာရေးနှင့် ဘာသာစကား မူဝါဒဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အတွက် အထိုက်အလျောက် အလွယ်တကူရယူနိုင်သည့် အခွင့် အလမ်းများ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ စစ်ဒဏ်ခံ လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ခိုင်မာသည့် အကျိုးစီးပွား၊ ငြိမ်းချမ်းရေးအသီးအပွင့်များ ပေးနိုင်ရေး အတွက် NCA အလွန်ကာလ၌ အမြန်ဆုံး ဆွေးနွေးဖြေရှင်းနိုင်သည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ခိုင်မာ၍ အများလက်ခံနိုင်သော နိုင်ငံရေးဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ မရှိသေးသည့်အချိန်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အတွင်း တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများသည် ပညာရေးဘက် အထူးသဖြင့် ယခင်က တိုက်ပွဲများဖြစ်ခဲ့ဖူးရာ စစ်ဒဏ်ခံနယ်မြေများအတွင်း အစိုးရ က ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများဖြင့် ဩဇာတည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်း ကဲ့သို့သော ကိစ္စမျိုးအပေါ် အဓိကထားလာခဲ့ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မွန်လက်နက်ကိုင်အုပ်စုက ထိန်းချုပ်ထားသည့် ထားဝယ်ခရိုင်ကဲ့သို့ သော မွန်ပြည်သစ်ပါတီ နယ်မြေမျိုးတွင် အစိုးရက စာသင်ကျောင်းသစ် များ တည်ဆောက်ခြင်းကဲ့သို့သော ပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ တစ်နေရာတွင်မူ အစိုးရပညာရေးဝန်ကြီးဌာနသည် မွန်အမျိုးသားပညာရေးကော်မတီ ကျောင်းများကို အားဖြင့်ဖိရန် ယင်းကျောင်းများနှင့်ကပ်၍ နိုင်ငံပိုင် ကျောင်းများ တည်ဆောက်နေသည်ဟုပင် ကြားသိရသည်။ ထိုသို့ သော အခြေအနေမျိုးတွင် ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆောင်ရွက်မှု၊ ဝန်ဆောင်မှုများကို ထည့်မတွက်ဘဲ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခတို့၏ အရှိန်အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ထည့်မတွက်ဘဲ နိုင်ငံတကာ ပရဟိတအဖွဲ့အစည်းများ၊ အလှူရှင်များက အစိုးရ၏ စစ်ဒဏ်ခံ နယ်မြေ၌ နိုင်ငံတော်မူတည်ဆောက်ရေး မဟာဗျူဟာကို အကူအညီ ပေးနေမှုနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများက စိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်လာကြသည်။

**၃.၅။ ဘာသာစကားနှင့် ပညာရေးမူဝါဒများ - နိုင်ငံရေး ရပ်တည်ချက်များအတွက် ကိုယ်စားပြုမှု**

ဘာသာစကားနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ ရပ်တည်ချက်များသည် သက် ဆိုင်ရာ အကျိုးဆိုင်သူများ၏ ယူဆသတ်မှတ်ချက်များ၊ ငြိမ်းချမ်း ရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်သည့် ၎င်းတို့၏ ရည်မှန်းဦးတည်ချက်များ နှင့် မြန်မာနိုင်ငံကို ၎င်းတို့ဖြစ်စေလိုသည့် နိုင်ငံပုံစံတို့ကို ထင်ဟပ်နိုင်



သည်။ ယင်းသဘောတရားများကို အောက်ပါဇယားတွင် စံပြုပုံစံများ သည် အခြေခံ အကြောင်းအရာများအလိုက် ကွဲပြားတတ်သည်ကို အဖြစ် ဖော်ပြထားပြီး သဘောတရားများ၏ လက်တွေ့အနေအထား တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

**ဇယား ၂။ ဘာသာစကား၊ သင်ကြားရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ရပ်တည်ချက်များ၊ နိုင်ငံရေး တောင်းဆိုမှုများ**

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှု	ကျောင်းများ	အုပ်ချုပ်စီမံမှုတွင် အသုံးပြုမည့် ဘာသာစကား
တိုင်းရင်းသား အဖွဲ့များ အတွက် လွတ်လပ်ရေး (ခွဲထွက်ရေး၊ ခွဲထွက်ရေး ဝါဒ)	<ul style="list-style-type: none"> <li>• လွတ်လပ်စွာ ဖွင့်လှစ်၊ စီမံ၊ ငွေကြေး ထောက်ပံ့သည့် ကျောင်းများ (EAG လက်အောက်ခံဖြစ်နိုင်)</li> <li>• တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားကို အဓိကထား (နှင့် တရုတ်၊ အင်္ဂလိပ်?) ဗမာစာ အနည်းငယ်သင်ကြားသည်။</li> <li>• အစိုးရ၏ သင်ရိုးနှင့် သိသိသာသာ ကွဲပြားသည်။</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးတွင် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများ အသုံးပြုရန် (တရား ရေးစနစ် စသည်ဖြင့်)</li> <li>• ဗမာစာကို အကန့်အသတ်ဖြင့် အသုံးပြု မည်။ တရုတ်နှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာ?</li> </ul>
'အားကောင်းသည့် ဖက်ဒရယ်ဝါဒ' (ပိုမိုအစွန်းကျသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်)	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ကျောင်းများကို လွတ်လပ်စွာစီမံကာ ငွေကြေးချပေး သည်။ (ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ထောက်ပံ့ငွေ ရယူ ကောင်း ယူမည်)</li> <li>• တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား (အင်္ဂလိပ်) နှင့် ဗမာစာ အဓိကထားသည်။</li> <li>• ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိ သည်။ သို့သော် ဒေသအနေအထားနှင့် ကိုက်ညီအောင် အများအပြား ပြုပြင်ထားရှိသည်။</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ဗမာစကား(ဘုံစကား၊ ပြည်ထောင်စုသုံး စကား)နှင့် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကား ကို အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေး (တရားရေးစနစ် စသည်ဖြင့်) တွင် အသုံးပြုသည်။</li> </ul>
'အားပျော့သည့် ဖက်ဒရယ် ဝါဒ' (ဗဟိုဦးစီးမှု လျော့ချ ခြင်း) - 'ပြည်ထောင်စု တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ'	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ကျောင်းများကို အစိုးရသော်လည်းကောင်း (တစ်နိုင်ငံ လုံးဆိုင်ရာ ပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု) ဒေသအဆင့်က သော်လည်းကောင်း ဖွင့်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရက ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု ပြုသည်။</li> <li>• ဗမာဘာသာနှင့် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများ (အင်္ဂလိပ်ဘာသာ?) တို့ကို သင်ကြားမှုတွင် အသုံးပြုမည့် အစား ဘာသာရပ်အဖြစ် သင်သည်။</li> <li>• ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ပြဌာန်းသည့် သင်ရိုးပေါ်တွင်ဒေသ အခြေအနေနှင့် လိုက်ရန် အနည်းအကျဉ်း ပြုပြင် အသုံး ပြုသည်။</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ဗမာစကားကို အခြေခံ နိုင်ငံသုံး ဘာသာ စကားအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီးအစိုးရအုပ်ချုပ် ရေးတွင် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကား အချို့ ထည့်သွင်းအသုံးပြုသည်။</li> </ul>

ပညာရေးကဏ္ဍ သက်ဆိုင်သူအမျိုးမျိုး၏ ရပ်တည်ချက်များကို ကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းပြဿနာများအပေါ်၊ ဗဟိုအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားအစိုးရများအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးပုံနှင့် သယံဇာတအကျိုး မျှဝေခံစားပုံတို့အပေါ် တိုင်းရင်းသားများထားရှိသော ကိုယ်စားပြုအခြေများအဖြစ် မှတ်ယူနိုင်သည်။ အထက်ပါ သဘောတရားနှင့် ချိန်ထိုးကြည့်လျှင် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ပညာရေးပုံစံသည် ပညာရေးကဏ္ဍ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းအုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ အထိုက်အလျောက်မြင့်မားသော အဆင့်တစ်ခုကို ရယူနိုင်ခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ပညာရေးပုံစံသည် ပြည်ထောင်စုပညာရေးပုံစံနှင့်လည်းဆက်လက်ချိတ်ဆက်ထားသည်။ စစ်ရေးပဋိပက္ခသစ်များ ထပ်မံပေါ်ပေါက်နေသည့် ကေအိုင်အိုနယ်မြေ

မှ ကေအိုင်အိုပညာရေးစနစ်မှာ ခွဲထွက်ရေးဝါဒပုံစံဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်း ယိမ်းညွတ်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။

အထက်ပါဇယားပုံစံမျိုးကို ဘာသာစကားဆိုင်ရာ မူဝါဒရပ်တည်ချက်များတွင် အသုံးပြုနိုင်သလို စာသင်ကျောင်းများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင်လည်း ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုနိုင်သည်။ တိုင်းရင်းသားပညာရေးကဏ္ဍ အကျိုးဆိုင်သူအများစုက ဗမာဘာသာစကားကို ပြည်ထောင်စုသုံး ဘာသာစကားအဖြစ် ကလေးများအား သင်ကြားပေးရန် လိုအပ်ပုံကိုလက်ခံထားကြသည်။ ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ၊ အစိုးရလုပ်ငန်းများနှင့် တရားရေးလုပ်ငန်းများ၌ ဗမာစကားအသုံးပြုမှု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားအသုံးပြုမှု

တို့နှင့်ပတ်သက်သော သဘောထားများတွင် မြန်မာ့ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်၌ ဗမာနှင့် တိုင်းရင်းသားများအကြား အာဏာခွဲဝေမှုပုံစံနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်းရင်းသားအကျိုးဆိုင်သူအမျိုးမျိုး၏ ရှုမြင်ချက်များကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ အလားတူ ဘာသာစကားအသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ သဘောထားများကို သဘာဝသယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲမှု သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားများအကြား အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေသုံးစွဲမှုပုံစံများအပေါ် ထားရှိသည့် တိုင်းရင်းသားအကျိုးဆိုင်သူများ၏ ကိုယ်စားပြုသဘောထားများအဖြစ် အကြမ်းဖျင်း မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကားနှင့် ပညာရေးမူဝါဒဆိုင်ရာ ရပ်တည်ချက်အမျိုးမျိုးကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံကို ပြည်သူများဖြစ်စေလိုသည့် နိုင်ငံအဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းရာတွင် အထောက်အကူပေးနိုင်ပါသည်။

**၃.၆။ ပညာရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု၊ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်- ပေါင်းဆုံချက်**

ဒေသအလိုက် ပညာရေးစနစ်များ ဖွံ့ဖြိုးအားကောင်းရေးအတွက် စိတ်အား၊ လူအားဖြင့် ကူညီရန် ဆန္ဒမရှိသော နိုင်ငံတော်၏ သဘောထားသည် သမ္မတဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် ပြောင်းလဲလာပါသည်။ သမ္မတဦးသိန်းစိန် ဦးဆောင်သော အစိုးရအဖွဲ့သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းအပါအဝင် ပညာရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အားပေး မြှင့်တင်ခဲ့သည်။ သမ္မတဦးသိန်းစိန် လက်ထက် ပညာရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းများကြောင့် တိုင်းရင်းသားပညာရေးတာဝန် ရှိသူများ တောင်းဆိုသည့် အနေအထားမျိုးအထိ မရခဲ့သည့်တိုင် အစိုးရကျောင်းများ၌ မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု ပညာရေးစနစ် ဖော်ဆောင်ရေးအတွက် လမ်းစဉ်လာသည်။ အစိုးရစာသင်ကျောင်း များတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား သင်ကြားနိုင်ရေး အလားအလာ များ အားကောင်းလာချိန်တွင် တစ်ဖက်တွင်လည်း အခြားဘာသာရပ် များအား တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားနိုင်မှု မရှိသလောက် ဖြစ်နေသည်။

တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများနှင့် ပတ်သက်သော ပညာရေးမူဝါဒ ကို လက်ရှိ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်ပါတီ (NLD) အစိုးရက ထုတ်ဖော်ကြေညာခြင်း မရှိသေးပေ။

ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေသစ်နှင့် ကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားပညာရေးစနစ်နှင့် မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြုပညာရေးစနစ်တို့အပေါ် အပြုသဘောအရရော အပျက်သဘောအရရော အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ ဒေသအများ အပြား အထူးသဖြင့် စစ်ဒဏ်ခံခဲ့ရဖူးသော ဒေသများတွင် အစိုးရပညာရေးကဏ္ဍ ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေသစ်များကို မသိသလောက်၊ စိတ်မဝင်စားသလောက်ပင်ရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသား အကျိုးဆိုင်သူ အများစုအတွက် အစိုးရမှာ တပ်မတော်သာဖြစ်နေဆဲ ဟူသော အချက်မှာ ထင်ရှားပါသည်။ အထက်ပါ စိုးရိမ်စိတ်နှင့် အပြန်အလှန် မယုံကြည်မှုများကို ကျော်ဖြတ်နိုင်ရေးအတွက် အချိန်လိုပါသည်။

ယင်းအပြင် တလေးတနက် ထည့်သွင်း သုံးသပ်မှုမရှိသေးသည့်

အကြောင်းတရားတစ်ရပ်မှာ ပဋိပက္ခဒဏ်ခံ နယ်မြေများရှိ နိုင်ငံတော်နှင့် မသက်ဆိုင်သော အခြေခံပညာကဏ္ဍနှင့် နိုင်ငံတော်တို့အကြား ဆက်ဆံရေးပုံစံနှင့် ယင်းဆက်ဆံရေးပုံစံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပတ်သက်မှုတို့ဖြစ်သည်။ အင်န်စီအေ သဘောတူစာချုပ် အခန်း ၆ တွင် ပညာရေးနယ်ပယ်အပါအဝင် နယ်ပယ်အများအပြားအတွက် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အုပ်စုများ၏ အခွင့်အာဏာကို ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြထားသော်လည်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အုပ်စုများ၏ အခွင့်အာဏာအောက်မှ ပညာရေးနှင့် အခြားလူမှုဝန်ဆောင်မှုစနစ်များ၏ အနေအထားအတွက် သဲသဲကွဲကွဲ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ ဤနေရာတွင် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ လက်အောက်မှ ပညာရေးနှင့် အခြားဝန်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံတော်မူဝါဒဖြင့် တဖြည်းဖြည်းအစားထိုးမည်လော သို့မဟုတ် လျင်လျင်မြန်မြန်အစားထိုးမည်လော၊ တိုင်းရင်းသား ပညာရေးစနစ်နှင့် နိုင်ငံတော်ပညာရေးစနစ်ကို အပြိုင်ကျင့်သုံးမည်လော၊ သို့မဟုတ် ပေါင်းစပ်ကျင့်သုံးမည်လောဟူသည့် မေးခွန်းများ ပေါ်ထွက်လာသည်။ သို့တစေ မြန်မာနိုင်ငံရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်နေသူများသည် ပညာရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှု လုပ်ငန်းစဉ်တို့ကို သီးခြားပြဿနာများအဖြစ် ရှုမြင်ကိုင်တွယ်သည်ကသာ များခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် နိုင်ငံတော်၊ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များနှင့် အခြားအကျိုးဆိုင်သူများကလည်း ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဘာသာစကားနှင့် ပညာရေးပြဿနာကိုလည်း လျစ်လျူရှုထားခဲ့ကြသည်။

**၃.၇။ လိုအပ်ချက်နှင့် စိန်ခေါ်မှုများ**

မြန်မာ့ တိုင်းရင်းသားပညာရေးကဏ္ဍအတွက် အရေးပေါ်လိုအပ်ချက်မှာ ကျောင်းဆရာများ ပြဿနာဖြစ်သည်။ ပညာရေးကျွမ်းကျင်သူ အများစုကမူ အဓိကလိုအပ်ချက်မှာ ဆရာများ လေ့ကျင့်မွေးထုတ်ပေးရေးအပါအဝင် စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်မှု လုပ်ငန်းဖြစ်ကြောင်း ထောက်ပြထားသည်။ အခြားစိန်ခေါ်မှုများမှာ ကျောင်းဆောင်နှင့် ကျောင်းသုံးပရိဘောဂများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာရေး၊ ဘာသာရပ် နယ်ပယ် ကျွမ်းကျင်သူဆရာ လိုအပ်ချက် (အထူးသဖြင့် အထက်တန်း ကျောင်းများအတွက်) နှင့် ပြင်ဆင်ချိန်မလုံလောက်မှု ပြဿနာများ ဖြစ်ကြသည်။ ကျောင်းဆရာအများအပြား အထူးသဖြင့် မွန်ကျောင်း ဆရာများက ပုံမှန်လစာကောင်းရန်လည်း လိုအပ်ကြောင်း၊ ထောက်ပြထားကြသည်။ သို့ရာတွင် ကျောင်းဆရာများ၏ လစာနှင့် ကျောင်း ဆရာများ လေ့ကျင့်မွေးထုတ်ရေးလုပ်ငန်းအတွက် အစိုးရ၊ နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်များ၊ မိဘများ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၊ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများအနက် မည်သူကတာဝန်ယူမည်ဟူသော အချက်မှာ မသဲကွဲလှပါ။

ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိရသည့် အခြားလိုအပ်ချက်တစ်ရပ်မှာ ဘာသာစကား မူဝါဒများ၊ အစိုးရပညာရေးစနစ်များနှင့် ကွဲပြားသော သင်ရိုးညွှန်းတမ်း များနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်းရင်းသားပညာရေး စာသင်ကျောင်းများ၏ တရားဝင်ပြဿနာဖြစ်သည်။ မွန်အမျိုးသား ပညာရေးကော်မတီ၏ မွန်အမျိုးသားကျောင်းများအတွက် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်း ကိစ္စမှာ ပြဿနာတစ်ခုမဟုတ်ပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မွန်

တိုင်းရင်းသားပညာရေးစနစ်သည် အစိုးရစာမေးပွဲများတွင် ဝင်ရောက် ဖြေဆို၍ အစိုးရပညာရေးစနစ်အတွင်း ပါဝင်မှုသဘောတရားကို အခြေခံထားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကရင်နှင့် ကရင်နီ ဒုက္ခသည်စခန်း များမှ ကျောင်းသားများအတွက်မူ တရားဝင်ပညာရေးအဆင့်အတန်း ရရှိရေးမှာ ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ယင်းအပြင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရှိကေအင်န်ယူနယ်မြေများမှ လူ့အဖွဲ့အစည်းအခြေပြု စာသင်ကျောင်း များ၊ ကရင်ပညာရေးဌာနအောက် စာသင်ကျောင်းများမှ ကျောင်းသား များအတွက်လည်း တရားဝင်ပညာရေးအဆင့် ခံစားခွင့်ရှိရေးမှာ ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ကရင်လူ့အဖွဲ့အစည်းအခြေပြု အဖွဲ့အစည်း များနှင့် နိုင်ငံတကာပရဟိတအုပ်စုများက ဒုက္ခသည်စခန်း ကျောင်းသား များနှင့် ကျောင်းဆရာများကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုရန်၊ အစိုးရနှင့် ကရင်ပညာရေးဌာနပညာရေးစနစ်များအကြား ပေါင်းကူးထားရှိရန် အစိုးရကို တောင်းဆိုထားကြသည်။

အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရှိ ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းပြည်သူများနှင့် ဒုက္ခသည် များအပါအဝင် ရွှေ့ပြောင်းပြည်သူများ၏ ပညာရေးလိုအပ်ချက်မှာ အထူးဆိုးရွားသည်။ အစိုးရတပ်များနှင့် ကေအိုင်အေအကြား တိုက်ပွဲ များ ပြန်ဖြစ်လာမှုသည် ထောင်ပေါင်းများစွာသော ကလေးသူငယ်များ ၏ ပညာရေးခံစားခွင့်အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိခဲ့သည်။ တစ်ပြည် တစ်ရွာသို့ မရွှေ့ချင်ဘဲ ရွှေ့နေရသော ဒုက္ခသည်များအဖြစ် အခွင့် အရေးထိခိုက်ခံရမှု အလွယ်ဆုံးဖြစ်သည့် ဒုက္ခသည်ကလေးများနှင့် ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်း ကလေးသူငယ်များအတွက် နိုင်ငံတကာ ဒုက္ခ သည်များဥပဒေနှင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ ၁၉၅၄ ခုနှစ် ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်း ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်မူဝါဒများနှင့်အညီ အကူအညီနှင့် အကာအကွယ်များ အရေးတကြီးပေးရန် လိုအပ်သည်။



**လေး။ ။ မူဝါဒရေးရာထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်အချက်များ**

**ပညာရေးနှင့် ဘာသာစကားမူဝါဒ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ဆောင်ခြင်း**

မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းပဋိပက္ခ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွက် အရှည်အသုံးချနိုင်မည့် အဖြေ တစ်ရပ်ကို ပညာရေးနှင့် ဘာသာစကားပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုမရှိဘဲ ရယူ နိုင်ရန်ခက်ခဲသည်။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော်နှင့်ကင်းလွတ်သည့် ပညာရေး စနစ်တို့အကြား ဆက်နွယ်မှုကို ညှိနှိုင်းရေးအတွက် သုံးသပ်ရပါလိမ့် မည်။ ဖြစ်နိုင်လျှင် လက်ရှိ နိုင်ငံတော်တရားရေးစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ပုံစံအရ ဗဟိုအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များအကြား ဖက်ဒရယ် ဆက်ဆံရေးပုံစံ ရှိသင့်သည်ဖြစ်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲဆဲ နိုင်ငံတော် ပညာရေးစနစ်အတွင်းသို့ တိုင်းရင်းသားပညာရေးစနစ်များ ပေါင်းစပ် ထည့်သွင်းမှုကို ကွပ်ကဲကြီးကြပ်ရပါလိမ့်မည်။

**မိခင်ဘာသာစကား အခြေပြုသင်ကြားရေးစနစ် စတင်ခြင်း**

တိုင်းရင်းသားလူဦးရေ အတော်အသင့်ရှိသည့် နယ်မြေများမှ စာသင် ကျောင်းအားလုံး အထူးသဖြင့် အစိုးရစာသင်ကျောင်းများ၌ မိခင် ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားရေးစနစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးသင့် သည်။ သို့မှသာ အနည်းဆုံး အခြေခံပညာအဆင့်တွင် ဗမာစကား မတတ်သော ကလေးများအနေဖြင့် ဘာသာရပ်များအား သက်ဆိုင်ရာ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားခွင့်ရနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

**ပညာရေးအဆင့် တရားဝင်သတ်မှတ်မှုနှင့် ကျောင်းပြောင်းမှုဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ရပ်ကို ညှိနှိုင်းရယူခြင်း**

ဆင်းရဲနွမ်းပါး၍ အခွင့်အရေးထိခိုက်ခံရမှုအလွယ်ကူဆုံး လူ့အဖွဲ့အစည်း များကို ဘေးဖယ်ထားရာမရောက်စေရန် အစိုးရကျောင်းသို့ ပြောင်းချင် သူများအတွက် ဗမာဘာသာစကား လေ့ကျင့်မှုပေးရေးအပါအဝင် ပညာရေးအဆင့်အတန်း တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် ကျောင်း ပြောင်းမှု စနစ်တစ်ရပ်ကို ညှိနှိုင်းရယူရန် လိုအပ်သည်။ ပညာရေး ပေါင်းကူးအစီအစဉ်များ စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံသည် ဖြစ်နိုင်သမျှ ရိုးစင်းရမည်။ အစိုးရကျောင်းဆရာများအနေဖြင့် လုံလောက်သော ထောက်ပံ့မှု မရှိဘဲ ဘာသာစကားလိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

**အစိုးရသင်ရိုးညွှန်းတမ်း စံပုံစံကို တိုးချဲ့ခြင်း**

မွန်ပညာရေးကော်မတီ၏ မွန်တိုင်းရင်းသားပညာရေးစနစ်သည် အကောင်းဆုံး ပညာရေးစနစ် ဥပမာဖြစ်သည်။ သုံးစွဲသော သင်ရိုးညွှန်းတမ်းမှာ အစိုးရသင်ရိုးညွှန်းတမ်းများနှင့် အတူတူပင်ဖြစ် သည်။ သို့ရာတွင် တိုင်းရင်းသားသမိုင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို ထပ်မံ ဖြည့်စွက်ထားသည်။ သင်ကြားမှုကို အခြေခံပညာအဆင့်၌ ဒေသန္တရ ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားပြီး အလယ်တန်းအဆင့်တွင် ဗမာ ဘာသာဖြင့်ပြောင်းလဲသင်ကြားသည်။ အထက်တန်းအဆင့်တွင်လည်း အများအားဖြင့် ဗမာဘာသာစကားကိုသာ အသုံးပြုပြီး မိခင်ဘာသာ

စကားကို ဘာသာရပ်တစ်ခုအဖြစ် သင်ကြားပေးသည်။ မွန်အမျိုးသား ပညာရေးကော်မတီ၏ အထက်ပါ ပညာရေးစနစ်ပုံစံကြောင့် အစိုးရ ကျောင်းများနှင့် အစိုးရကင်းလွတ်ရပ်တည်နေသော ကျောင်းများ အပြင် ကျောင်းသားများကို ပိုမိုလွယ်ကူစွာ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သည်။ မိခင်ဘာသာစကားနှင့် ဗမာဘာသာစကားနှစ်လုံးကို ထိထိရောက် ရောက် သင်ကြားပေးနိုင်သည်။ ပညာရေးအဆင့် တရားဝင် အသိ အမှတ်အပြုရသည်။ မွန်တို့ဘာသာရေးစနစ်သည် ယခင်က ဖိနှိပ် ထားသော တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများအား သင်ကြားရာ၌ အထောက်အကူပြုသည်။

**အစိုးရ၏ ပညာရေးကဏ္ဍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ဖြေလျှော့ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို သုံးသပ်ခြင်း**

အားလုံးအတွက်ပညာရေး ကတိကဝတ်အရ အစိုးရအနေဖြင့် ဒေသ အလိုက် စီမံခန့်ခွဲနေသော စာသင်ကျောင်းများကို တရားဝင် အသိ အမှတ်ပြုရန်၊ ယင်းဒေသများအတွက် ပညာရေးစနစ်သစ်များ ဖော် ထုတ်ကမ်းလှမ်းရန် စဉ်းစားသုံးသပ်သင့်သည်။ ယင်းအပြင် နိုင်ငံတော် ပညာရေးစနစ်နှင့် သီးခြား ကင်းလွတ်ရပ်တည်နေသည့် စာသင် ကျောင်းများကို အားပေးမြှင့်တင်ရေးအတွက် ရန်ပုံငွေ ထောက်ပံ့ပေး သင့်သည်။ တိုင်းရင်းသားများအတွက် ဒေသန္တရသုံး ဘာသာစကားသုံး ၍ အရည်အသွေးမီပညာရေးစနစ် ဖြည့်ဆည်းပေးမည်ဟူသော အစိုးရ၏ ကတိကဝတ်အရ ဝေးလံခေါင်ဖျားသောနေရာဒေသများ၊ စစ်ဒဏ်ခံရနယ်မြေများ၌ နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံတော်မဟုတ်သည့် ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား မိတ်ဖက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တည်ဆောက်ရန်လိုအပ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ် တစ်ဒေသအဖြစ် လွတ်လပ်စွာရပ်တည်နေသော တိုင်းရင်းသား စာသင်ကျောင်းများ အနေအထားနှင့် ရပ်တည်ချက်တို့ကိုလည်း ထည့်သွင်း ဆွေးနွေးရမည်ဖြစ်သည်။ အဓိက အကြောင်းတရားမှာ တိုင်းရင်းသားစာသင်ကျောင်းများကို ပုဂ္ဂလိကပညာရေးစနစ်အတွင်း အလွယ်တကူမထည့်သွင်းနိုင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာ ပင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျှော့ရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် နိုင်ငံတော်-လူမှုအဖွဲ့အစည်း အနာဂတ်ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အစိုးရအနေဖြင့် ကျောင်းဆရာများလစာနှင့် အစိုးရ နှင့်မသက်ဆိုင်သော ကျောင်းများ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးတို့အတွက် ရန်ပုံငွေသတ်မှတ်ရေးကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။

**နိုင်ငံတော်ပညာရေးစနစ် အသွင်ပြောင်းခြင်း**

မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားရေးစနစ်ကို စတင်ရေးနှင့် ပညာရေး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုစနစ်လျှော့ချ၍ ဒေသအလိုက် အခွင့် အာဏာများ ပိုမိုပေးအပ်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်ပညာရေးစနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သည်။ အဆိုပါပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်း စဉ်တွင် တိုင်းရင်းသားစာသင်ကျောင်းများနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသော ကျောင်းဆရာများကို ၎င်းတို့၏ မူလ ဒေသန္တရပညာရေးစနစ်နှင့် ခွဲ မထုတ်ဘဲ လေ့ကျင့်ပေးခြင်း၊ ငှားရမ်းခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ အကောင်းဆုံး နည်းလမ်းမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အများစုနေထိုင်ရာ ဒေသများတွင်

ပေါင်းစပ်စာသင်ကျောင်း တည်ဆောက်ရေးနှင့် အခြေခံပညာကျောင်း များ၌ မိခင်ဘာသာစကား သင်ကြားပေးမည့် ကာလအတိုင်းအတာ နှင့်ပတ်သက်၍ သဘောတူခွင့်ပြုပေးရေးဖြစ်သည်။

**အကျိုးဆိုင်သူအစုံအလင်ပါဝင်သော နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများကို အားပေးကူညီခြင်း**

အထက်ဖော်ပြပါ ပြဿနာများ၊ မူဝါဒရေးရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ကိုင်တွယ်ရေးအတွက် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပါဝင်နေသော ငြိမ်းချမ်းရေးအကျိုးဆောင်များလည်း ပါဝင်မည့် ဆွေးနွေးပွဲများကျင်းပရန် လိုအပ်သည်။

**နိုင်ငံတော်နှင့် ကင်းလွတ်စွာရပ်တည်နေသော ပညာရေးစနစ်များကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း**

ဘုံအားဖြင့် သဘောတူထားသော အနိမ့်ဆုံး ပညာရေးစံနှုန်းများကို အခြေခံသည့် ဒေသအလိုက် ပညာရေးစနစ်များကို အသိအမှတ်ပြုရန်၊

ထောက်ပံ့ရန် အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ရေးအတွက် အလှူရှင်များကို တိုက်တွန်းပေးရန်လိုအပ်သည်။ ဖြစ်နိုင်လျှင်နိုင်ငံတော် စနစ်မှ သီးခြားခွဲထွက်ရပ်တည်နေသော တိုင်းရင်းသားစာသင်ကျောင်း များကို ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စီမံခန့်ခွဲခွင့်ကို မထိခိုက်စေမည့် နည်းလမ်း မျိုးဖြင့် အစိုးရကိုယ်တိုင်က ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အခြားအကူအညီများ ပေးအပ်သင့်သည်။

**မြန်မာ၏ အဓိကတိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများကို အသိအမှတ်ပြု ခြင်း**

သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များ၌ ပြည်သူ့ရေးရာစီမံခန့်ခွဲရေးလုပ်ငန်းများ၊ တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စာသင်ကျောင်းများတွင် အဓိက ကျဆုံး တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားကို တရားဝင်ရုံးသုံးဘာသာအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသင့်သည်။ ယင်းအပြင် အဆိုပါတိုင်းရင်းသားဘာသာ စကားများအတွက် သင်ကြားရေးအထောက်အကူပြု ပစ္စည်းများ၊ ကျွမ်းကျင်မှုများ တည်ဆောက်ရန် အရင်းအမြစ်များလည်း ရရှိနိုင်ရ မည်ဖြစ်သည်။

**ငါး။ ။ အဓိကမေးခွန်းပုစ္ဆာများနှင့် ဆက်လက်လေ့လာဖတ်ရှုရန်**

- ဆွေးနွေးရမည့်အမေးပုစ္ဆာများ**
- ၁။ ဘာသာစကားလမ်းညွှန်ချက်အပါအဝင် (သင်ကြားရေးဘာသာရပ်လည်းဖြစ်နိုင်) စာသင်ကျောင်းများ၌ မိခင်ဘာသာစကား အခြေပြု ပညာရေးစနစ်ကို မည်သည့် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းများဖြင့် အားပေးကူညီမည်နည်း။
  - ၂။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုနယ်မြေများ၌ ဗမာဘာသာစကားသင်ကြားမှု၏ အနေအထား မည်သို့ရှိရမည်နည်း။ မည်သို့ရှိသင့်သနည်း။
  - ၃။ ပညာရေးနယ်ပယ်၌ လက်ခံနိုင်သော သို့မဟုတ် ပူးတွဲဖော်ထုတ်ထားသော အရည်အသွေးစံနှုန်းများ ရယူရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အုပ်စုများနှင့် အခြားအကျိုးဆိုင်သူများ မည်သို့ လုပ်ဆောင်မည်နည်း။
  - ၄။ ပဏာမ အပစ်ရပ်သဘောတူညီချက် ရယူထားချိန်နှင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများကျင်းပချိန် ကြားကာလအတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အနေအထားအရ မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားရေးစနစ်နှင့် တိုင်းရင်းသား ပညာရေးတာဝန်ရှိသူများအား အစိုးရနှင့် နိုင်ငံတကာ အေဂျင်စီများက မည်သို့ အကောင်းဆုံးကူညီနိုင်မည်နည်း။
  - ၅။ ပညာရေး၊ ဘာသာစကား၊ မူဝါဒများနှင့်ပတ်သက်၍ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အုပ်စုများနှင့် တိုင်းရင်းသားအကျိုးဆိုင်သူများက မည်သည့်အချက်ကို ဦးစားပေးကြသနည်း။ ဦးစားပေးအချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကို မည်သို့ ထောက်ခံအားပေးနိုင်မည်နည်း။
  - ၆။ မကြာသေးမီကမှ ပေါ်ထွက်လာသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျှော့ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် မူတည်၍ တိုင်းရင်းသားပညာရေးကဏ္ဍ အကျိုးဆိုင်သူများကို မည်သို့ အားပေးမြှင့်တင်နိုင်မည်နည်း။
  - ၇။ တိုင်းရင်းသားပညာရေးနယ်ပယ်၌ မွန်အမျိုးသားပညာရေးကော်မတီ၏ မွန်ပညာရေးစနစ်ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လည်ပတ်ပုံမှ မည်သည့် သင်ခန်းစာများ ရယူနိုင်မည်နည်း။ မွန်ပညာရေးစနစ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လည်ပတ်ပုံကို အခြားတိုင်းရင်းသားနယ်မြေများ၌ မည်သို့ အသုံးချ နိုင်မည်နည်း။
  - ၈။ ပေါင်းစပ်ပညာရေးစနစ် တည်ဆောက်ရေးအတွက် မည်သို့သော အမျိုးသားအဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုမျိုး လိုအပ်သနည်း။



## ဆက်လက်လေ့လာဖတ်ရှုရန်

- Bormann, Nils-Christian, Lars-Erik Cederman, and Manuel Vogt. 2015. "Language, Religion and Ethnic Civil War." *Journal of Conflict Resolution* (August 24): 1-28
- Jaquet, Carine. 2015. *The Kachin Conflict: Testing the Limits of the Political Transition in Myanmar*. IRASEC Occasional Paper-Investigation Series, 2. Bangkok: IRASEC.
- Jolliffe, Kim. 2014. *Ethnic Conflict and Social Services in Myanmar's Contested Regions*. The Asia Foundation.
- Kyi, Khin Maung, Ronald Findlay, R.M. Sundrum, Mya Maung, Myo Nyunt, Zaw Oo, et al. 2000. *Economic Development of Burma: A Vision and a Strategy*. Stockholm: Olof Palme International Centre.
- Lall, Marie. 2016. *Understanding Reform in Myanmar: People and Society in the Wake of Military Rule*. London: Hurst
- Lall, Marie, and Ashley South. 2013. "Comparing Models of Non-state Ethnic Education in Myanmar: The Mon and Karen National Education Regimes." *Journal of Contemporary Asia* 44 (2).
- South, Ashley. (2003) 2005. *Mon Nationalism and Civil War in Burma: The Golden Sheldrake*. London: Routledge Curzon.
- South, Ashley, and Kim Jolliffe. 2015. *Forced Migration in the Myanmar Peace Process*. New Issues in Refugee Research, Research Paper No. 274. Geneva: UNHCR Policy Evaluation and Development Service.
- The Border Consortium. 2015. *The Border Consortium Programme Report, January to June 2015*. Bangkok: The Border Consortium.
- Ardeth Maung Thawngmung. 2013. *The "Other" Karen in Myanmar: Ethnic Minorities And The Struggle Without Arms*. Lanham: Lexington Books.



# **The Asia Foundation**

Improving Lives, Expanding Opportunities

**No.17, Thu Khi Tar Street  
Pyi Thar Yar Residence Lane 1  
15 Ward, Bauk Htaw, Yankin Township  
Yangon, Myanmar**